

ИНСТИТУТ ЗА ЈАВНО ЗДРАВЈЕ НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

МЕЃУНАРОДНА КЛАСИФИКАЦИЈА НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ БОЛЕСТИ И ПОВРЕДИТЕ НА РАБОТА

СКОПЈЕ, 2015

Автори и соработници:

Елисавета Стикова
Дарко Јанкоски
Анита Цветковска
Емилија Христовска
Евросима Десовска-Геговска

Компјутерска подготовка:

Сузана Дунгевска
Борче Андоновски

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

616-057(083.73)

МЕЃУНАРОДНА класификација на професионалните болести и
повредите
на работа / [автори и соработници Елисавета Стикова ... и др.] -
Скопје : Институт за јавно здравје на Република Македонија, 2015. -
V, 51 стр. : табели ; 25 см

Содржи и: Анекс

ISBN 978-608-235-011-0

1. Стикова, Елисавета [автор]

а) Професионални болести и повреди на работа - Меѓународна
класификација

COBISS.MK-ID 100030986

ИНСТИТУТ ЗА ЈАВНО ЗДРАВЈЕ НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

МЕЃУНАРОДНА
КЛАСИФИКАЦИЈА НА
ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ
БОЛЕСТИ И ПОВРЕДИТЕ
НА РАБОТА

СКОПЈЕ, 2015

Содржина

Вовед	1
A. Професионални болести	3
A.1 Одредени инфекции и паразитарни болести (A00-B99)	7
A.1.1 Цревни и бактериски инфекции (A00-A69)	7
A.1.2 Инфекции предизвикани со кламидии и рикеции (A70-A79)	8
A.1.3 Вирусни инфекции (A80-B34)	8
A.1.4 Микози (B35-B49)	9
A.1.5 Заболувања предизвикани од протозои и паразити (B50-B89)	9
A.2 Малигни неоплазми (C00-C97)	10
A.3 Немалигни заболувања на крвта (D50-D89)	13
A.4 Ментални растројства и растројства во однесувањето (F00-F99)	14
A.5 Нарушувања на нервниот систем (G00-G99)	15
A.6 Болести на окото и аднексите (H00-H59)	17
A.7 Губење на слухот предизвикано од бучава (H83.3)	18
A.8 Болести на циркулаторниот систем (I73 -)	18
A.9 Болести на респираторен систем (J00-J99)	19
A.9.1 Пневмокониоза и белодробна или плеврална фиброза предизвикани од неорганска прашина (J60 - J94, без J66, J67, J68)	19
A.9.2 Професионална астма и алергиски белодробни заболувања (J30.3, J45, J66 и J67)	20
A.9.3 Токсични и иритативни белодробни заболувања (J68, J34, J04)	22
A.10 Болести на црниот дроб (K00-K93)	24
A.11 Болести на кожа и поткожно ткиво (L00-L99)	24
A.12 Болести на мускулоскелетниот систем и сврзното ткиво (M00-M99)	26
A.13 Болести на генитоуринарниот систем (N00-N99)	27
A.14 Симптоми, знаци и абнормални клинички лабораториски наоди кои не се класифицирани на друго место (R00-R99)	28
B. Повреди на работа – професионален траматизам	30
B.1 Надворешни причини за морбидитет и морталитет (V01-Y98)	40
B.2 Утврдување на место за настанување на повредата	42
B.3 Утврдување на видот на активноста при која се случила повредата	43
V. Фактори кои што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени установи (Z00-Z99)	44
Литература	46
Анекс бр. 1	47

Вовед

Меѓународната класификација на болестите (МКБ) претставува стандардна дијагностичка алатка која ја користат докторите, медицинските сестри, истражувачите, епидемиолозите, статистичарите и многу други кои се занимаваат со анализа на здравствената состојба на населението. Примената на меѓународната класификација на болестите овозможува систематско запишување и распоредување на болестите и сродните здравствени состојби што се регистрираат во многу различни здравствени извештаи. Тоа е систем на категории со кој имињата на болестите т.е. дијагнозите се „преведуваат“ во алфанумерички обележја. Тоа понатаму овозможува лесно складирање, пронаоѓање и анализа на здравствените податоци и нивното соодветно користење во здравствената и витална статистика. На тој начин се овозможува компарабилност на националните морбидитетни и морталитетни индикатори и вклучување на Република Македонија во меѓународните статистички бази на податоци.

Десеттата ревизија на Меѓународната класификација на болестите (МКБ-10) беше одобрена за примена на 43-тото Собрание на Светската здравствена организација (СЗО) кое се одржа во мај 1990 година, а нејзината примена во земјите членки отпочна во 1994 година. Во мај 1996 година, на 49-тото Собрание на СЗО беше усвоена Глобалната стратегија за професионално здравје за сите (1), со која меѓу другото се бара воспоставување на национални системи за регистрирање на професионалните болести. Во Република Македонија примената на МКБ-10 отпочна од 1996 година, но се уште нема воспоставено систем за пријавување на професионалните болести, ниту пак прирачник со кој би се олеснило кодирањето/шифрирањето на професионалните болести и повредите на работа. Оценувајќи ја потребата за оваа активност, а со цел да им помогне на земјите членки, СЗО во соработка со Националната агенција за безбедност и професионално здравје на САД (NIOSH), уште во 1997 година, изработи нацрт-документ за користење на МКБ-10 во медицината на трудот, чија финална верзија ја објави Финскиот институт за професионално здравје во 1998 година (2).

Класификацијата на професионалните болести и повредите на работа со примена на Меѓународната класификација на болестите (МКБ-10) е многу важна постапка во целокупниот процес на дијагноза на професионалните болести, повреди на работа и причини на смрт, затоа што со примена на единствениот систем на кодирање се овозможува компатибилност и компарабилност на националната статистика во областа на професионалното здравје со европскиот статистички систем во оваа област. Истовремено, со примена на МКБ-10 се овозможува следење на ефикасноста на системот за унапредување и превенција на професионалните болести и повреди на работа, како и полесно известување за регистрираните состојби. На индивидуална основа тоа создава услови за соодветно користење на правата за компензација од здравственото и пензиско-инвалидското осигурување.

По донесувањето на Законот за безбедност и здравје на работа (Сл. Весник 92/07) во Република Македонија отпочна интензивен процес на воспоставување на систем за унапредување на здравјето на работниците, што од своја страна наметна потреба за регистрирање и пријавување на професионалните болести и повреди на работа. За жал, и по 8 години од примената на овој закон, се уште недостасува национален систем за известување за извршената работа од страна на овластените правни субјекти за безбедност на работа и овластените служби за медицина на труд.

Имајќи го во предвид ова, Законот за евиденции во областа на здравството (Сл. Весник на РМ бр. 20/09) и неговите измени (Сл. Весник бр. 53/11 и 164/13) го предвидува и уредувањето на индивидуалните и збирни евиденции, како и начинот за прибирање, обработката и објавувањето на статистичките податоци во областа на професионалното здравје и тоа пред се преку пријавите на професионалните болести и повреди на работа. Поаѓајќи од оваа законска обврска, како и обврската за воспоставување на соодветните национални регистри, во овој материјал се дадени основите за користење на МКБ-10 во областа на професионалната патологија.

Меѓународната класификација на болестите има свои одредени специфичности кои ја отежнуваат нејзината применливост во практиката при кодирањето/шифрирањето на професионалните болести и повреди на работа. Поради тоа се наметна потреба да се олесни нејзината употреба во областа на професионалното здравје, особено за избраните доктори и докторите специјалисти по медицина на труд, кои се најдиректно одговорни за пријавување на овие состојби во националниот здравствен статистички систем.

Главната цел на овој материјал е најнапред да послужи како водич при употребата на МКБ-10 во пријавувањето на професионалните болести и повредите на работа кај нас, а понатаму да овозможи и нивна обработка и статистичка анализа. Поради тоа, во материјалот се дадени алфанумеричките кодови/шифри на професионалните болести и повреди на работа што соодветствуваат на одделни агеиси/ризици присатни во професионални услови кои се идентификувани како етиолошки причинители за појавата на одредена болест или повреда. Но, истовремено, е објаснета употребата на поглавјето XX од МКБ-10 со кое се дава можност за шифрирање на надворешната причина на болеста и факторите кои влијаат на здравствената состојба, а се исто така поврзани со професионалното здравје. Кога станува збор за повредите на работа, покрај шифрирањето на надворешната причина на повредата, објаснета е и употребата на кодовите за шифрирање на местото каде настанала повредата (во домот, на патот до работа, во индустриски простории, во простории каде се обезбедуваат сервисни услуги и сл.).

Треба да се истакне дека согласно нашето, но и меѓународното законодавство во областа на професионалното здравје, акутните труења се категоризираат како повреди на работа. Поради тоа, во категоријата на професионални болести се внесени само кодовите со кои се шифрираат токсичните ефекти и хроничните оштетувања на здравјето предизвикани од професионална експозиција на одредени хемиски супстанции. Акутните професионални труења се пријавуваат како повреди на работа. Како повреди на работа се сметаат и термичките повреди (изгореници, измрзнување), како и повредите предизвикани од промена на атмосферскиот притисок (баро-траума).

А. Професионални болести

Од стручен аспект професионални болести се сите оние болести кои се се јавуваат како резултат на присуство на професионални штетности на работното место кои можат да имаат директно и непосредно негативно влијание врз здравјето на професионално експонираните работници.

Појавата на професионалните болести е причинско-последично условена со извршување на работата, карактеристиките на работниот процес и условите на работното место. Според својата клиничка слика, текот на болеста, терапијата и прогнозата, професионалните најчесто не се разликуваат од непрофесионалните болести. Но, она што е специфично за професионалните болести е нивната професионална етиологија т.е. јасно документираната поврзаност на болеста со изложеноста на работникот кон конкретната професионална штетност т.е. постоење на зголемен специфичен професионален ризик на неговото работно место. Тоа значи дека не е доволно само да постои изложеност на работникот на некоја професионална штетност, која сама за себе не мора секогаш да предизвика појава на професионална болест, туку мора да биде докажано дека времетраењето на изложеноста на одредена концентрација/ниво на штетни агенси во работната средина, може да претставуваат зголемен ризик за појава на болест или професионално оштетување.

Во практиката услови може да се случи концентрацијата/нивото на некоја професионална штетност на работното место во поединечно мерење да биде значително поголема од законски утврдените максимално дозволени вредности (МДК), но доколку работникот не минува 8 часови дневно или да се преземени други мерки за заштита со кои се намалува индивидуалната изложеност (пр. носење на лични заштитни сретства како што се респиратори за хемиски штетности или антифони за заштита од бучава), со што се минимизира професионалниот ризик и нема основ за појава на професионална болест.

Спротивно на тоа, концентрацијата/нивото на некоја професионална штетност може да биде помала од законски утврдените максимално дозволени вредности (МДК), но ако работникот на тоа работно место минува повеќе од 8 часови дневно или извршуваа многу тешка физичка работа, со што се зголемува бројот на респирации и во организмот навлегуваат поголеми концентрации/вредности на професионална штетност од МДК. На тој начин се создава зголемен професионален ризик за појава на професионална болест. Оттука, произлегува дека проценката на индивидуалната изложеност (експозиција) како производ на времето и нивото на изложеност е есенцијална алатка за утврдување на степенот на професионалниот ризик за секој работник одделно.

Избраните доктори (или било кој друг доктор) кои ќе дојдат во контакт со работник за кој се сомневаат дека има професионална болест, треба најнапред од работникот/пациент да побараат да им ја донесе на увид изјавата за проценка на ризик на работното место и во неа да проверат дали е утврден зголемен професионален ризик на работното место каде работи нивниот работник/пациент.

Ова е особено важно ако се има во предвид дека професионалните труења со олово, жива, пестициди или јаглероден моноксид и многу други штетности, по ниту една своја карактеристика не се разликуваат од непрофесионалните труења, кои се последица на изложеност на човекот кон овие агенси во текот на секојдневниот живот. И во едниот и во

другиот случај, појавата на болеста или труењето, како и нивниот тек и прогноза, зависат од концентрацијата на штетноста и должината на изложеност.

Утврдувањето на етиологијата на експозицијата и тоа дали таа се јавила на работното место воопшто не влијае врз модалитетите на болеста, но суштински го детерминира карактерот на заболувањето (професионално или непрофесионално). Ова има големо практично значење, пред се поради тоа што работниците кои имаат професионална болест, остваруваат посебни права од законите за здравствено и за пензиско и инвалидско осигурување.

Секоја професионална болест е последица на условите што го карактеризираат работниот процес и се јавува само доколку постои зголемен професионален ризик на работното место. При тоа, работата и професионалната експозиција како атрибутивна фракција во појавата на болеста мора да учествуваат со повеќе од 50%.

Слика 1. Поврзаноста меѓу работата и појавата на болест

Од законски аспект, дефиницијата на професионална болест е утврдена со чл. 40 од Законот за пензиско и инвалидско осигурување (Сл. Весник на РМ бр. 98/12). Според овој член, професионални болести се определени болестите причинети со подолго непосредно влијание на процесот и условите на трудот врз работната способност на осигуреникот, а кои се утврдени со Правилникот за листата на професионални болести (Сл. Весник на РМ бр.

88/04). Приказот на сите 107 болести кои во нашата земја можат да бидат признаени како професионални е даден како Анекс 1 на овој текст.

Условите и критериумите за нивно признавање може да се најдат во чл. 3 од споменатиот правилник. Како основен услов за признавање на професионална болест е дефинирање на професионалната изложеност (експозиција). Според нашиот Правилник, како услов за признавање на болеста се бара доказ за изложеност и позитивна работна анамнеза.

Меѓутоа, во нашата Листа изостануваат мерливи и квантифицирани параметри со кои би се дефинирала изложеноста, затоа што, како што е погоре објаснето, не секоја изложеност предизвикува појава на професионална болест. Поради тоа, за докторите-практичари кои треба да ја постават дијагнозата на професионалната болест и потоа соодветно да ја шифрираат и пријават, најзначајно е да ја имаат на увид изјавата за проценка на ризик на работното место за нивниот работник/пациент, при што ризикот мора да биде квантифициран најмалку како „зголемен ризик“. Доколку е тоа така, може да се продолжи со постапката за утврдување на професионална болест. Сите останати поголеми квантитативни мерки за проценка на ризикто („висок“, „многу висок“) секако се соодветни за постапката за утврдување на професионална болест.

Следниот чекор во дијагнозата на професионалните болести е спроведување на останатите клинички, лабораториски и други испитувања утврдени како критериуми за нивно признавање (чл. 3 од Правилникот за Листата на професионални болести).

Во критериумите за признавање на професионалните болести во Листата на професионални болести се наброени клинички заболувања и синдромски нарушувања што треба да бидат докажани, како и функционални, лабораториски, рендгенграфски и други испитувања што задолжително треба да се направат. При тоа за некои од овие дијагностички критериуми се користи пристапот со кој се утврдува постоење или отсуство на некој знак, а за некои професионални болести се дадени квантитативни вредности на испитуваните параметри за да може одредена болест од листата да биде признаена за професионална.

Класификација на професионалните болести

Главната класификација на професионалните болести според МКБ-10 е според трикарактерната шифра, која е главното (мандаторно) ниво за шифрирање при пријавување на болестите. Четирикарактерните подкатегории не се мандаторни, но кога станува збор за професионалните болести тие се препорачуваат за употреба, затоа што само така може да се идентификува професионалниот карактер на болеста и да се постави етиолошката дијагноза.

Во продолжение се дадени шифрите на најчестите професионални заболувања, називот на професионалната болест според МКБ-10 класификацијата, агенсот кој ја предизвикува болеста и професионалната дејност/индустријата каде таа болест вообичаено се јавува и тоа:

A. Класификација на професионални болести

- A.1. (A00-B99) - одредени инфекции и паразитарни болести,
  - A.1.1 (A00-A69) - цревни и бактериски инфекции,
  - A.1.2 (A70-A79) - инфекции предизвикани со хламидии и рикеции,
  - A.1.3 (A80-B34) - вирусни инфекции,
  - A.1.4 (B35-B49) - микози,
  - A.1.5 (B50-B89) - заболувања предизвикани од протозои и паразити,
- A.2. (C00-C97) - малигни неоплазми,
- A.3. (D50-D89) - немалигни заболувања на крвта,
- A.4 (F00-F99) - ментални растројства и растројства во однесувањето,
- A.5 (G00-G99) - нарушувања на нервниот систем,
- A.6 (H00-H59) - болести на окото и аднексите,
- A.7 (H83.3) - губење на слухот предизвикани од бучава,
- A.8 (I73) - болести на циркулаторниот систем,
- A.9 (J00-J99) - болести на респираторниот систем,
  - A.9.1 (J60-J94, без J66 и J67) - пневмокониоза и белодробна или плеврална фиброза предизвикана од неорганска прашина,
  - A.9.2 (J30.3, J45, J66, J68 и J67) - професионална астма и алергиски респираторни заболувања,
  - A.9.3 - Токсични и иритативни респираторни заболувања (J68, J34, J04),
- A.10 (K00-K93) - болести на црниот дроб,
- A.11 (L00-L99) - болести на кожата и поткожното ткиво,
- A.12 (M00-M99) - болести на мускулоскелетен систем и сврзно ткиво,
- A.13 (N00-N99) - болести на генитоуринарниот систем и
- A.14 (R00-R99) - симптоми, знаци и абнормални клинички лабораториски наоди кои не се класифицирани на друго место

A.1 Одредени инфекции и паразитарни болести (A00-B99)

A.1.1 Цревни и бактериски инфекции (A00-A69)

Табела 1. Шифри со кои се кодираат цревните и бактериски професионални болести

ШИФРА	БОЛЕСТ	АГЕНС	ПРОФЕСИЈА/ИНДУСТРИЈА
A15.- до A19.-	РЕСПИРАТОРНА ТУБЕРКУЛОЗА, БАКТЕРИОЛОШКИ И ХИСТОЛОШКИ ПОТВРДЕНА A15-16 на респираторниот систем A17 на нервниот систем A18 на другите органи A19 милијарна туберкулоза	Mycobacterium tuberculosis од инфицирани луѓе Mycobacterium bovis од инфицирани животни	Здравствена дејност, работа во медицински лаборатории Преработувачи на месо, ветеринарна работа
A21.-	Туларемија	Francisella tularensis од различни животни, поретко зајаци, верверици, стаорци, глущици и други глодачи	Одгледување на животни, фармерство, шумарство, лов, ветеринарна и друга работа со мали животни

ШИФРА	БОЛЕСТ	АГЕНС	ПРОФЕСИЈА/ИНДУСТРИЈА
A22.-	КУТАН АНТРАКС	Bacillus Antracis од животински продукти	Земјоделство, сточарство, работа во клиника, ветеринарство, работа во лабораторија, работа со волна, влакна и кожи
A23.-	БРУЦЕЛОЗА	Bruceella species од добиток	Земјоделство, сточарство, ветеринарство, работа во клиника, работа во лабораторија
A26.-	ЕРИЗИПЕЛОИД A26.0 кутан еризипелоид	Erysipelotrix rhusinopathiae од инфицирани животни	Земјоделство, сточарство, ветеринарство, работа во клиника, производство на месо и друга работа која вклучува контакт со свињи, добиток, живина или риби
A27.-	ЛЕПТОСПИРОЗА	Leptospirosis interrogans од животни (особено стаорци), урина од животни или контаминирана почва	Земјоделство, сточарство, ветеринарство, работа во клиника, производство на месо и млечни производи, работа со контакт со контаминирана почва (пр.работници на поле), слатководни рибари и обработувачи на риба, комунални работници, собирачи на губре
A35	ТЕТАНУС	Clostridium tetani од почва, губре или животни преку загадени длабоки рани	Земјоделство, работа во војска, градежништво, комунална работа, работа со контакт со контаминирана почва
A69.2	ЛАЈМСКА БОЛЕСТ	Borrelia burgdorferi од убод од инфициран крлеж	Работа на отворено пр.земјоделство и шумарство

A.1.2 Инфекции предизвикани со кламидии и рикеции (A70-A79)

Табела 2. Шифри со кои се кодираат професионалните болести предизвикани од кламидии и рикеции

ШИФРА	БОЛЕСТ	АГЕНС	ПРОФЕСИЈА/ИНДУСТРИЈА
A70	ИНФЕКЦИЈА ПРЕДИЗВИКАНА СО КЛАМИДИЈА ПСИТАКИ (ОРНИТОЗА) <i>Chlamidia psittaci</i> од птици	<i>Chlamidia psittaci</i> од птици	Работа која вклучува контакт со птици, живина и нивни екскрети
J16.0	ПНЕВМОНИЈА ПРЕДИЗВИКАНА СО КЛАМИДИЈА (останати пневмонии од J10-J18)	<i>Chlamidia pneumonie</i> од луѓе	Здравствени работници
A77.-	ПЕГАВ ТИФУС (СО КРЛЕЖ ПРЕНЕСЕНИ РИКЕЦИОЗИ)	<i>Rickettsia rickettsiosis</i> и други <i>Rickettsia</i> видови	Работа во лабораторија, работа на отворено
A78	Q-ТРЕСКА	<i>Coxiella burnetii</i> од домашни животни (добиток, овци, кози) или многу поретко преку убод од крлежи	Одгледување на овци и говеда, работа во лабораторија, текстилна индустрија, работа во клиника, ветеринарство

A.1.3 Вирусни инфекции (A80-B34)

Табела 3. Шифри со кои се кодираат вирусните професионални болести

ШИФРА	БОЛЕСТ	АГЕНС	ПРОФЕСИЈА/ИНДУСТРИЈА
A82.-	БЕСНИЛО	Вирус, вообичаено од убод од инфицирани диви или домашни животни	Земјоделство, сточарство, ветеринарство, лабораториска работа со животни, персонал за контрола на животни
A84.-	СО КРЛЕЖ ПРЕНЕСЕН ВИРУСЕН ЕНЦЕФАЛИТИС	Вируси од крлежи	Работа на отворено пр. ловци, фармери, градинари, геолози
A98.-	ДРУГИ ВИРУСНИ ХЕМОРАГИЧНИ ТРЕСКИ, НЕКЛАСИФИЦИРАНИ НА ДРУГО МЕСТО A98.5 Хеморагична треска со ренален синдром	Вируси од глодари	Земјоделски работници, овчари, работници за контрола на глодари
B01.-	ВАРИЧЕЛА	<i>Varicella zoster</i> вирус од луѓе	Здравствени и лабораториски работници
B05.-	МОРБИЛИ	Вирус од луѓе	Здравствени и лабораториски работници
B16.-	АКУТЕН ХЕПАТИТ Б	<i>Hepatitis B</i> вирус од инфицирана крв	Здравствени и лабораториски работници, персонал во затвор, полиција

ШИФРА	БОЛЕСТ	АГЕНС	ПРОФЕСИЈА/ИНДУСТРИЈА
B17.-	ДРУГИ АКУТНИ ВИРУСНИ ХЕПАТИТИСИ B17.0 Акутен хепатитис Ц B17.0 Акутен хепатитис Е	<i>Hepatitis C</i> вирус од инфицирана крв <i>Hepatitis E</i> вирус од инфицирана крв	Здравствени и лабораториски работници, персонал во затвор, полиција Здравствени и лабораториски работници, персонал во затвор, полиција и амбулантен персонал
B20.- до B24.-	БОЛЕСТИ ОД ВИРУСОТ НА ХУМАНА ИМУНОДЕФИЦИЕНЦИЈА (ХИВ) B24 неозначена болест од вирусот на хумана имунодефициенција	<i>HIV</i> вирус од инфицирана крв	Здравствени и лабораториски работници

A.1.4 Микози (B35-B49)

Табела 4. Шифри со кои се кодираат професионалните болести предизвикани од микози

ШИФРА	БОЛЕСТ	АГЕНС	ПРОФЕСИЈА/ИНДУСТРИЈА
B38.-	КОКЦИДИОИДОМИКОЗА	<i>Coccidioides immitis</i> од почвата (ендемски за Северозападна Америка)	Земјоделство, работа во лабораторија, работа во војска
B39.-	ХИСТОПЛАЗМОЗА	<i>Histoplasma capsulatum</i> од почвата: птици или измет од лилјак (ендемично за Североисточна Америка)	Земјоделство, работа со живина, лабораториска работа
B42.-	СПОРОТРИХОЗА	<i>Sporotrix schenckii</i> од растителни остатоци, кора од дрвја и градинарски растенија	Земјоделство, градинарство, цвекарство

A.1.5 Заболувања предизвикани од протозои и паразити (B50-B89)

Табела 5. Шифри со кои се кодираат професионалните болести предизвикани од протозои и паразите

ШИФРА	БОЛЕСТ	АГЕНС	ПРОФЕСИЈА/ИНДУСТРИЈА
B58.-	ТОКСОПЛАЗМОЗА	<i>Toxoplasma gondii</i> од мачки птици, овци, кози, свињи, добиток и др.	Земјоделска работа, ветеринарска работа, работа во кланица, работа во продавница за домашни миленици
B65.-	ШИСТОЗОМИЈАЗА	<i>Shistostoma species</i> при контакт со контаминирана вода	Земјоделска работа, работа со вода (пр. изградба на брани, работа во канали за наводнување)
B67.-	ЕХИНОКОКОЗА	<i>Ecchinococcus species</i> од кучиња и домашни животни	Овчари, ветеринари
B76.-	БОЛЕСТИ ПРЕДИЗВИКАНИ ОД STRONGYLIDAE B76.0 Анкилостомијаза	<i>Ancylostoma species</i>	Рудари и тунелски работници, земјоделска работа

A.2 Малигни неоплазми (C00-C97)

Критериумите за идентификување на професионалната етиологија на индивидуалните случаи на професионален карцином се многу потешки во однос на многу немалигни професионални болести. Професионалните и непрофесионалните канцерогени супстанции се често во интерреакција и нема патохистолошки карактеристики со кои би се разграничиле случаите на карцином со професионална етиологија од карциномите со непрофесионална етиологија. Следната листа вклучува примери од некои типични професионални карциноми утврдени врз основа на честотата на нивното јавување при професионална експозиција. Вклучени се карциномите предизвикани од изложеност на агенси од групата 1 од Листата на канцерогени супстанции на IARC (сигурни хумани канцерогени супстанции).

Табела 6. Шифри со кои се кодираат професионалните малигни болести

ШИФРА	БОЛЕСТ	АГЕНС	ПРОФЕСИЈА/ИНДУСТРИЈА
C22.-	МАЛИГНА НЕОПЛАЗМА НА ЦРН ДРОБ И НА ИНТРАХЕПАТАЛНИТЕ ЖОЛЧНИ ПАТИШТА C22.3 ангиосарком на црниот дроб	Винил хлорид мономер	Производство на винил хлорид, индустрија за полимеризација на винил хлорид
C30.-	МАЛИГНА НЕОПЛАЗМА НА НОСНАТА ПРАЗНИНА И НА СРЕДНОТО УВО C30.0 малигна неоплазма на носната празнина	Прашина од дрво Соединенија на хром(VI) Соединенија на никел	Обработка на дрво, производство на мебел Производство на хром, позлатување на метал, производство на боја/пигмент Топење и прочистување на Никел, производство на нерѓосувачки челик, производство на батерии
C32.-	МАЛИГНА НЕОПЛАЗМА НА ЛАРИНКСОТ	Азбест	Добивање, производство и употреба на азбест

ШИФРА	БОЛЕСТ	АГЕНС	ПРОФЕСИЈА/ИНДУСТРИЈА
C34.-	МАЛИГНА НЕОПЛАЗМА НА БРОНХ И БЕЛ ДРОБ	<p>Азбест</p> <p>Арсен и неговите соединенија</p> <p>Хром (VI) соединенија</p> <p>Соединенија на Никел</p> <p>Изотопи на Радон</p> <p>Силициум</p> <p>Саѓи</p> <p>bis-хлорометил етер</p> <p>Берилиум</p> <p>Кадмиум</p>	<p>Индустрii за азбест и негова употреба</p> <p>Рудници за арсен, топење на бакар, производство и употреба на пестициди, хербициди и инсектициди од арсен, кожарство, производство на стакло</p> <p>Производство на хром, нанесување метален слој, производство на боја/пигмент</p> <p>Топење и рафинирање на никел, производство на нерѓосувачки челик, производство на батерии</p> <p>Подземно ископување, обработка на руди и радиоактивни производи</p> <p>Рударство, леарници, пескарее, градежниство, мелење, печеење, кршење на карпи што содржат силициум, производство на керамика и стакло</p> <p>Производство на бои, оџачарство, покривање на патишта, изолација</p> <p>Хемиска индустрија</p> <p>Вадење и металургија на берилиум, авионска индустрија, нуклеарна индустрија, стоматологија</p> <p>Производство на боја и пигмент, производство на батерии од никел-кадмиум</p>
C40.-до C41.-	МАЛИГНА НЕОПЛАЗМА НА КОСКА И ЗГЛОБНА РСКАВИЦА C40.. На екстремитетите C41...На други неозначени локализации	Јонизирачко зрачење	Професии со експозиција на јонизирачко зрачење од машини со X-зраци, нуклеарни реактори и работа со изотопи

ШИФРА	БОЛЕСТ	АГЕНС	ПРОФЕСИЈА/ИНДУСТРИЈА
C44	<p>ДРУГИ МАЛИГНИ НЕОПЛАЗМИ НА КОЖАТА</p> <p>Забелешка: "Други" се однесува на не-меланомни карциноми</p>	<p>Арсен</p> <p>Нус продукти од дестилација на јаглен: саѓи, катран, битумен, минерални масла</p> <p>Јонизирачко зрачење</p>	<p>Рудници за арсен, топење на бакар, производство и употреба на пестициди, хербициди и инсектициди од арсен, кожарство, производство на стакло</p> <p>Производство на бои, ојачарство, покривање на патишта, изолација</p> <p>Професии со експозиција на јонизирачко зрачење од машини со X-зраци, нуклеарни реактори и др., работа со изотопи</p>
C45.-	<p>МЕЗОТЕЛИОМ</p> <p>C45.0 ...Мезотелиом на плеврата</p> <p>C45.1 ...Мезотелиом на перитонеум</p> <p>C45.7 ...Мезотелиом на други локализации</p> <p>C45.9 ....Мезотелиом, неозначено</p>	<p>Азбест</p>	<p>Производство и употреба на азбест, рудници за азбест и каменоломи, производство на азбестови производи, изолациски и други работи во градежништво, работа на бродоградилниште, работа во гаража, работа која вклучува отстранување на материјали кои содржат азбест</p>
C67.-	<p>МАЛИГНА НЕОПЛАЗМА НА МОЧЕН МЕУР</p>	<p>Ароматични органски соединенија од амонијак</p>	<p>Работа со гума и боја</p>
C91.- до C95.-	<p>ЛЕУКЕМИИ</p> <p>C91 лимфоидна леукемија</p> <p>C92 миелоидна леукемија</p> <p>C94 леукемија од неозначен клеточен тип</p>	<p>Јонизирачко зрачење</p> <p>Бензен</p>	<p>Професии со експозиција на јонизирачко зрачење од машини со X-зраци, нуклеарни реактори и др., работа со изотопи</p> <p>Професии со експозиција на бензен, пр. печки за кокс, употреба на растворувачи што содржат бензен</p>

A.3 Немалигни заболувања на крвта (D50-D89)

Немалигните заболувања и абнормалности на црвените и белите крвни клетки и на тромбоцитите можат да бидат предизвикани од различни професионални експозиции. Овие нарушувања можат да се јават сами или да бидат дел од комплексни патолошки и токсиколошки процеси. Ако се обсервираат само хематолошки абнормалности, препорачливо е специфично да се шифрираат, како што е прикажано подолу и да не се користат неспецифичните шифри за токсични ефекти.

Табела 7. Шифри со кои се кодираат професионалните немалигни заболувања на крвта

ШИФРА	БОЛЕСТ	АГЕНС	ПРОФЕСИЈА/ИНДУСТРИЈА
D59.-	СТЕКНАТА ХЕМОЛИТИЧКА АНЕМИЈА D59.4 други неавтоимуни хемолитички анемии	Арсен хидрид (Арсин) Нафталин Трибутил калај Тринитротолуен	Електролитични процеси, обработка на минерали од арсен Хемиска индустрија Производство и употреба на биоциди Индустрија за експлозиви
D61.-	ДРУГИ АПЛАСТИЧНИ АНЕМИИ D61.2 апластична анемија од други надворешни агенси	Бензен Јонизирачко зрачење	Професии со експозиција на бензен пр.употреба на растворувачи што содржат бензен, нафтена индустрија, печки за кокс Професии со експозиција на јонизирачко зрачење од машини со X-зраци, нуклеарни реактори и др., работа со изотопи
D64.-	ДРУГИ АНЕМИИ D64.2 секундарна сидеробластна анемија од лекови и отрови	Олово	Рударство и металургија за олово и цинк, градежна индустрија, водовод, фабрики за акумулатори, производство на муниција, производство на керамика и кристал, производство на оловни батерии, заварување и сечење
D70	АГРАНУЛОЦИТОЗА	Бензен Јонизирачко зрачење	Професии со експозиција на бензен пр.употреба на растворувачи што содржат бензен, нафтена индустрија, печки за кокс Професии со експозиција на јонизирачко зрачење од машини со X-зраци, нуклеарни реактори и работа со изотопи
D74.-	МЕТХЕМОГЛОБИНЕМИЈА D74.8 други метхемоглобинемии	Ароматични amino и нитросоединенија	Индустрија за експлозиви и бои

A.4 Ментални растројства и растројства во однесувањето (F00-F99)

Менталните растројства и растројствата во однесувањето поврзани со работата се растечки здравствен проблем. Исклучително е тешко да се процени на индивидуално ниво професионалната природа на овие нарушувања, и најчесто не постои доволно искуство да се препознаат овие нарушувања како професионална болест.

Табела 8. Шифри со кои се кодираат менталните растројства и растројствата во однесувањето кои можат да се јават во професионални услови

ШИФРА	БОЛЕСТ	ИЗЛОЖЕНОСТ
F06.-	ДРУГИ ДУШЕВНИ РАСТРОЈСТВА НАСТАНАТИ ПОРАДИ ОШТЕТУВАЊЕ НА МОЗОКОТ И НА НЕГОВАТА ФУНКЦИЈА F06.7 благо растројство на сознанието	Токсични нарушувања на централниот нервен систем Олово Органски растворувачи
F07.-	РАСТРОЈСТВО НА ЛИЧНОСТА НА ОБНОСКИТЕ ПОРАДИ БОЛЕСТ, ОШТЕТУВАЊЕ И ДИСФУНКЦИЈА НА МОЗОКОТ F07.2 посткомоционален синдром	Повреда на глава
F43.-	РЕАКЦИЈА НА ТЕЖОК СТРЕС И РАСТРОЈСТВА ВО ПРИСПОСОБУВАЊЕТО F43.0 акутна реакција на стрес F43.1 посттрауматско стресно растројство	Исклучителен физички и ментален стрес Стресен настан или ситуација

A.5 Нарушувања на нервниот систем (G00-G99)

Најчести професионални болести на нервниот систем се мононевропатијата, полиневропатијата и токсичната енцефалопатија. Овие нарушувања можат да се јават сами или како дел од од комплексни токсични процеси, вклучувајќи заболувања и симптоми на различни органи. Ако се обсервираат само невролошки заболувања, препорачливо е специфично да се шифрираат, наместо употреба на неспецифични шифри за токсични ефекти.

Табела 9. Шифри со кои се кодираат професионалните болести на нервниот систем

ШИФРА	БОЛЕСТ	АГЕНС	ПРОФЕСИЈА/ИНДУСТРИЈА
G21.-	СЕКУНДАРЕН ПАРКИНСОНИЗАМ G21.2 секундарен паркинсонизам предизвикан со други надворешни агенси	Манган	Рударство и производство на манган, металургија, производство на батерии, заварување
G25.-	ДРУГИ ЕКСТРАПИРАМИДАЛНИ ЗАБОЛУВАЊА И ЗАБОЛУВАЊА НА ДВИЖЕЊЕТО	Жива и нејзините соединенија	Производство на хлор по пат на електролиза, производство на батерии, производство на фунгициди, металургија за жива, производство на опрема со жива (пр. термометри)
G56.-	МОНОНЕВРОПАТИЈА НА ГОРЕН ЕКСТРЕМИТЕТ G56.0 синдром на карпален тунел G56.2 лезија на улнарниот нерв G56.3 лезија на радијалниот нерв G56.8 останати мононевропатии на горен екстремитет	За G56.0:Присилна повторувачка работа, вибрации и присилна позиција на рачниот зглоб. Особено комбинација на овие ризични фактори	За G56.0: Работа која вклучува принудни повторувачки движења, работа со вибрациони алати, работа која вклучува принудна позиција на рачниот зглоб. Пример: Обработувачи на месо, живина и риба, мелнички и лекарски работници, градежни работници

ШИФРА	БОЛЕСТ	АГЕНС	ПРОФЕСИЈА/ИНДУСТРИЈА
G62.-	<p>ДРУГИ ПОЛИНЕВРОПАТИИ</p> <p>G62.2 полиневропатија предизвикана со други токсични агенси</p> <p>G62.8 други специфицирани полиневропати</p>	<p>Арсен и неговите соединенија</p> <p>Акриламид Јаглороден дисулфид</p> <p>Етилен оксид</p> <p>n-хексан и метил n-бутил кетон Олово Жива</p> <p>Органофосфорни соединенија</p> <p>Зрачење</p> <p>Вибрации (пр. Рака)</p>	<p>Рударство за арсен, топење на бакар, производство и употреба на пестициди, хербициди и инсектициди од арсен, кожарство, производство на стакло</p> <p>Пластична индустрија Производство на вискоза, гума и лабораториска работа Оператори на стерилизирање со етилен оксиди Употреба на растворувачи од n-хексан или метил n-бутил кетон</p> <p>Производство и употреба на пестициди</p> <p>Употреба на јонизирачко зрачење</p> <p>Употреба на вибрирачки алати</p>
G92	ТОКСИЧНА ЕНЦЕФАЛОПАТИЈА	<p>Олово</p> <p>Жива</p> <p>Растворувачи Толуен Ксилен Стирен Пентан Разредувач 1,1,2,трихлоретан</p>	<p>Рударство и металургија за олово и цинк, градежна индустрија, водовод, фабрики за акумулатори, производство на муниција, производство на керамика и кристал, производство на оловни батерии</p> <p>Производство на хлор по пат на електролиза, производство на батерии, производство на фунгициди, металургиска индустрија за жива</p> <p>Професии со експозиција на растворувачи</p>

A.6 Болести на окото и аднексите (H00-H59)

Некои хемиски агенси може да предизвикаат хемиски корозии на предниот сегмент на очите, најчесто како резултат на несреќен инцидент. Во најголем број од протоколите за пријавување овие случаи се регистрираат како несреќи при работа, а не како професионални болести. Употребата на МКБ 10 во шифрирањето на несреќите при работа е опишан подолу во овој текст.

Табела 10. Шифри со кои се кодираат професионалните болести на окото и аднексите

ШИФРА	БОЛЕСТ	АГЕНС	ПРОФЕСИЈА/ИНДУСТРИЈА
H10	КОНЈУНКТИВИТ H10.8 Друг конјунктивит	Многу од алергените споменати во професионалната астма (J45) и професионалниот ринитис (J30.3) може да предизвикаат професионален конјунктивитис (види дел A.9.2)	види J45
H16	КЕРАТИТ H16.1 Друг површен кератит без конјунктивитис (photokeratitis)	УВ зрачење	Професии со изложеност на УВ зрачење, на пр:заварување, работа на отворено
H26	ДРУГА КАТАРАКТА H26.8 Друга означена катаракта	Микробранови Јонизирачко зрачење Инфрацрвено зрачење Тринитротолуен Нафталин Динитрофенол, динитро-крезол Етилен оксид	Микробранови и радар техничари Професии со изложеност на јонизирачко зрачење од х-зраци кој потекнува од апарати, нуклеарни реактори работа со изотопи Ковачите, стакло дувачи, изложеност на индустриски ласери Индустрија за експлозивни Хемиска индустрија Експлозивни, боја, хербициди и пестициди Работници на стерилизатори со етилен оксид
H55	НИСТАГМУС И ДРУГИ ИРЕГУЛАРНИ ДВИЖЕЊА НА ОКТО	Слабо осветлување	Рудари

A.7 Губење на слухот предизвикано од бучава (H83.3)

Табела 11. Шифри со кои се кодираат професионалното губење на слухот предизвикано од бучава

ШИФРА	БОЛЕСТ	АГЕНС	ПРОФЕСИЈА/ИНДУСТРИЈА
H 83.3	ЕФЕКТИ НА БУЧАВАТА ВРЗ ВНАТРЕШНОТО УВО	Прекумерна бучава	Различни индустрии и професии

A.8 Болести на циркулаторниот систем (I73 -)

Различни професионални фактори можат да придонесат во појавата на хипертензијата и коронарната артериска болест. Овде спаѓаат професионален стрес, работа во смени, топлина или студ, зрачење и изложеност на одредени хемикалии. Сепак, тешко е да се процени на индивидуално ниво професионалната природа на овие болести и не постои доволно искуство како тоа да се евидентира.

Шепа-рака вибрациски синдром може да вклучува васкуларна компонента (синдром на Raynaud). Невролошките компоненти треба да се кодираат со шифри за невролошките нарушувања.

Табела 12. Шифри со кои се кодираат професионалните болести на циркулаторниот систем

ШИФРА	БОЛЕСТ	АГЕНС	ПРОФЕСИЈА/ИНДУСТРИЈА
I.73	РЕЈН-ОВ СИНДРОМ	Вибрации	Дрвосечачи, работници во пилани, работници во топилници, камено сечачи, работници со пневматски чекан, ковачи

A.9 Болести на респираторен систем (J00-J99)

Најголем број од професионалните болести отпаѓаат на респираторните заболувања. Главни категории на професионални респираторни болести обработени во ова поглавје се однесуваат на пневмокозиите предизвикани од изложување на неорганска прашина, професионалната астма, како и останатите алергиски, токсични и иритативни респираторни болести. Шифрирањето на малигните болести на респираторниот систем е обработено во делот за малигни болести (A.2), а туберкулозата и другите респираторни инфекции во делот за инфективни болести (A.1).

A.9.1 Пневмокози и белодробна или плеврална фиброза предизвикани од неорганска прашина (J60 – J94, без J66, J67, J68)

Во МКБ-10 најчестите пневмокози се шифрирани од J60-J63, додека неспецифичните пневмокози со J64. Според МКБ-10 во сите случаи кога пневмокозиата е асоцирана со туберкулозата, треба да се шифрира со J65. Плевралните плаки кои се предизвикани од азбест се кодираат со J92.0, дифузната плеврална фиброза предизвикана од азбест со J94.8 и плевралниот излив J90, додека пак азбестозата сама за себе е кодирана со J61.

Табела 13. Шифри со кои се кодираат професионалните болести на респираторниот систем предизвикани од неорганска прашина

ШИФРА	БОЛЕСТ	АГЕНС	ПРОФЕСИЈА/ИНДУСТРИЈА
J60	ПНЕВМОКОНИОЗИ КАЈ ЈАГЛЕНОКОПАЧИ	Јагленова прашина	Рудари во рудници за јаглен
J61	ПНЕВМОКОНИОЗА ПРЕДИЗВИКАНА СО АЗБЕСТНИ И ДРУГИ МИНЕРАЛНИ ВЛАКНА	Азбест	Индустија за преработка и користење на азбест (рудари, работници во градежништво, производство на изолациони и заштитни материјали, бродоградилишта, преработка и отстранување на азбест)
J62-	ПНЕВМОКОНИОЗИ ПРЕДИЗВИКАНИ СО ПРАВ КОЈ СОДРЖИ СИЛИЦИУМ		
	J62.0 Пневмокозиата предизвикана со талков прав	Талк	Производството и процесуирање на талк, козметичката индустрија, здравство
	J62.8 Пневмокозиата предизвикана со друга прав која содржи силициум	Силициум	Рударство, полирање со песок, градежна индустрија, професии кои вклучуваат брусење, дупчење или кршење на карпите кои содржат силициум
J63-	ПНЕВМОКОНИОЗИ ПРЕДИЗВИКАНИ ОД ДРУГИ НЕОРГАНСКИ ПРАШИНИ		
	J63.0 Алуминоза (на бел дроб)	Алуминиум	Производство на керамика и стакло Производство и користење на алуминиум

ШИФРА	БОЛЕСТ	АГЕНС	ПРОФЕСИЈА/ИНДУСТРИЈА
	J63.1 Бокситна фиброза	Боксит	Екстракција и обработка на боксит
	J63.2 Берилиоза	Берилиум	Екстракција на берилиум и металургија, воздушно-вселенска индустрија, нуклеарна индустрија, стоматологија
	J63.3 Графитна фиброза	Графитна прашина	Производство на графитни продукти, производство на вештачки графит од јаглен или минерално масло
	J63.4 Сидероза	Железна прашина	Рудници за железо и металургија
	J63.5 Станоза	Калајна прашина и гасови	Рудници за калај и металургија
	J63.8 Пневмокониоза предизвикана од други неоргански правови	Пример: мешана прашина	Ливници
J65	Пневмокониоза придружена со туберкулоза	Било која состојба од J60 - J64 кога е комплицирана со туберкулоза треба да биде шифрирана како J65	Погледни ги ризичните професии/индустрии од J60-J63 погоре
J90	Плеврален излив не класифициран на друго место	Азбест	Производство и користење на азбест (види J61)
J92	Плеврални плаки Плеврални плаки со присуство на азбестоза	Азбест	Индустрија и користење на азбест (види J61)
J84	Други интерстицијални заболувања J84.1 Други пулмонални интерстицијални заболувања со фиброза	Тежок метал (кобалт) Забелешка; освен пневмокониоза, заболувањето предизвикано од тешки метали може да има и други клинички манифестации: Астма (J45), Ринитис (J30.3)	Синтерување, работници изложени на прашина од синтерни метали, брусење на алати од тешки метали
J94	Други плеврални состојби J94.8 Други означени плеврални состојби	Дифузни плеврални задебелувања предизвикани од азбест	Индустрија и користење на азбест (види J61)

A.9.2 Професионална астма и алергиски белодробни заболувања (J30.3, J45, J66 и J67)

Професионалната астма може да биде шифрирана само како J45, или според алергиската или не алергиската природа на заболувањето да се користи 4-кодниот систем за шифрирање. Професионалниот ринитис треба да биде шифриран како J30.3. МКБ -10 нуди и посебни шифри за бисинозата, како болест која е предизвикана од изложеност на специфична органска прашина и за хиперсензитивниот алергиски пневмонит предизвикан од изложеност на органски контаминирана прашина. Токсичниот синдром предизвикан од

органска прашина треба да биде шифриран со J66.8. Кога станува збор за алергиските респираторни заболувања, идентификувани се повеќе од 250 специфични етиолошки агенси/предизвикувачи. Само оние најважните и главните категории се дадени како примери во листата подолу.

Табела 14. Шифри со кои се кодираат професионалната астма и алергиските белодробни заболувања

ШИФРА	БОЛЕСТ	АГЕНС	ПРОФЕСИЈА/ИНДУСТРИЈА
J30.3	ДРУГ АЛЕГИСКИ РИНИТИС	Многу од предизвикувачите на астмата, може исто така да предизвикаат алергичен ринитис со професионално потекло (види J45)	
J45	АСТМА J45.0 Предоминантно алегична астма J45.1 Не алегиска астма J45.8 Мешана астма J45.9 Астма, неозначено	Огромна разновидност на хемиски и биолошки супстанции. Примери: Исоцијанати Прашина од брашно и житарици Животински епител и екскрети Прашина од дрво Прашина од растенија Реактивни фарби Персулфати Латекс (природна гума)	Работа со хемикалии, фарбање со спреј, Производство на полиуретанска пена, Употреба на полиуретански лепила Работа во лабораторија, Работа со дрво, дрводелци Професии со изложеност на прашина од растенија Текстилни фарбачи Фризери Здравствени работници
J66	БОЛЕСТИ НА ДИШНИТЕ ПАТИШТА ПРЕДИЗВИКАНИ ОД ОРГАНСКА ПРАШИНА J66.0 Бисиноза J66.1 Болести на работници со лен J66.8 Болест на дишните патишта предизвикани од друга специфична органска прашина	Прашини од памук, лен, коноп и синтетички памук Ленена прашина Органски прашини, како што е житниот прав, прашина предизвикана од животни	Работници во памучната индустрија Работа со изложеност на органски прашини (пр. земјоделска работа)

<p>J67</p>	<p>ХИПЕРСЕНЗИВНА ПНЕВМОНИТИС/АЛЕРГИСКИ АЛВЕОЛИТИС</p> <p>J670 Фармерски бели дробови J671 Багасоза J672 Бели дробови кај одгледувачи на птици J673 Субероза J674 Бели дробови на произведувачи на слад J675 Бели дробови на работници со печурки J676 Бели дробови на стругачи на јаворова кора J677 Болести на белите дробови предизвикани од клима уреди и навлажнувачи на воздух J678 Хиперсензитивен пневмонит предизвикан од друг агенс</p>	<p>Хиперсензитивниот пневмонитис или алергискиот алвеолитис може да биде предизвикана од мувли од различо потекло или друга органски контаминирана прашина</p>	<p>Работа која што вклучува изложеност на мувли или нивните спори (види дел од J67 за некој од ризичните професии</p>
------------	--	--	--

А.9.3 Токсични и иритативни белодробни заболувања (J68, J34, J04)

Токсичните и иритативни соединенија предизвикуваат оштетувања преку различни механизми, а тежината на оштетувањата може широко да варира. Најмалку 50 респираторни иританси и токсични хемикалии се идентификувани како можни професионални етиолошки агенси во оваа група на болести. Долу наведената табела дава листа на типични примери на такви причинители.

Табела 15. Шифри со кои се кодираат професионалните токсични и иритативни белодробни болести

ШИФРА	ЗАБОЛУВАЊА	ИЗЛОЖЕНОСТ	ПРОФЕСИЈА/ИНДУСТРИЈА
J68	РЕСПИРАТОРНИ СОСТОЈБИ ПРЕДИЗВИКАНИ ОД ИНХАЛАЦИЈА НА ХЕМИКАЛИИ, ГАСОВИ, ЧАДОВИ И ПАРЕИ J68.0 Бронхитис и пневмонит предизвикани со хемикалии, гасови чадови и пареи J68.1 Акутен белодробен едем предизвикан со хемикалии, гасови, чадови и пареи J68.2 Горнореспираторно воспаление предизвикано со хемикалии, гасови, чадови и пареи J68.3 Други акутни и субакутни респираторни состојби предизвикани од хемикалии, гасови, чадови и пареи J68.4 Хронични респираторни состојби предизвикани со хемикалии, гасови, чадови и пареи J68.8 Други респираторни состојби предизвикани со хемикалии, гасови, чадови и пареи	Типични примери: хлор, амонијак, формалалдехид, кадмиум, кобалт, жива, озон, сулфурен диоксид (сулфурна киселина), азотен оксид, фозген, ацеталалдехид, никел карбонил, паракват	Различни професии најчесто во хемиската индустрија
	ДРУГИ ЗАБОЛУВАЊА НА НОСОТ И НА НАЗАЛНИТЕ СИНУСИ J34.8 Други означени заболувања на носот и на назалните синуси -назален улцер и перфорација на назална преграда	Хром Арсен и неговите соединенија	Процеси на хромирање, обложување на метал, производство на бои/ пигменти Рудници за арсен, топење на бакар, производство и употреба на пестициди со арсен, хербициди и инсектициди, штавење на кожа, производство на стакло
J04.-	Акутен ларингитис и трахеитис	Види J68	Види J68

A.10 Болести на црниот дроб (K00-K93)

ШИФРА	ЗАБОЛУВАЊЕ	ИЗЛОЖЕНОСТ	ПРОФЕСИЈА/ИНДУСТРИЈА
K71.-	ТОКСИЧНА БОЛЕСТ НА ЦРНИОТ ДРОБ	Разни хемикалии кои можат да предизвикаат црнодробно токсично оштетување. На пр.: Јаглерод тетра хлорид Хлороформ Жолт (бел) фосфор	Хемиско чистење, професии поврзани со експозиција на растворувачи на база на јаглерод тетра хлорид Производство на експлозиви, родентициди и ѓубрива

A.11 Болести на кожа и поткожно ткиво (L00-L99)

Најчести професионални кожни заболувања се алергискиот контактен дерматитис (L23) и иритативен контактен дерматитис (L24). Овие болести може да бидат предизвикани од голем број на хемикалии и други штетни агенси. Во листата која следи се дадени главните групи на ваквите агенси. Употребата на четирицифрените предзнаци во МКБ-10 овозможува да се поделат некои од главните агенси во неколку категории. Целосна и детална класификација на етиолошките агенси би била многу корисна за класифицирање на професионалните кожни болести.

Примери за професионални кожни канцери се дадени во поглавјето A.2, а за кожни инфекции во делот A.1. Некои хемиски агенси може да предизвикаат хемиска корозија, најчесто како резултат на случаен инцидент. Во повеќето извештаи, ваквите инциденти на работното место се класифицирани како несреќи/повреди на работното место, а не како професионални болести.

Табела 16. Шифри со кои се кодираат професионалните болести на кожата и поткожното ткиво

Шифра	ЗАБОЛУВАЊЕ	ИЗЛОЖЕНОСТ	Професија/Индустија
L23.-	АЛЕРГИЧЕН КОНТАКТЕН ДЕРМАТИТИС L23.0....предизвикан со метали L23.1....предизвикан со лепила L23.2....со козметички средства L23.3....со лекови во контакт со кожа L23.4....со бои L23.5....со други хемиски средства L23.6....со храна во контакт со кожа L23.7....со растенија, освен храна L23.8....со други агенси L23.9....неозначена причина	Главни групи на причинители/ етиолошки агенси: Антибиотици, конзерванси, растенија и дрва, антисептици, гумени продукти, бои, лепила и врзувачки агенси, метали	Различни професии во производство и употреба на секој од овие предизвикувачки агенси

L24.-	ИРИТАТИВЕН КОНТАКТЕН ДЕРМАТИТИС L24.0.....предизвикан со детергенти L24.1.....со масла и масти L24.2.....со растворувачи L24.3.....со козметички сретства L24.4.....со лекови во контакт со кожа L24.5.....со други хемиски производи L24.6.....со храна во контакт со кожата L24.7.....со растенија освен храна L24.8.....со други агенси L24.9.....неозначена причина	Главни групи на причинители/ етиолошки агенси: сапуни/детергенти, раствори, масла и подмачкувачки нафтени продукти, киселини, бази, цемент, соли на метали, згура, стаклена волна	Различни професии во производство и употреба на секој од овие предизвикувачи/ етиолошки агенси
L25.-	НЕОЗНАЧЕН КОНТАКТЕН ДЕРМАТИТИС L25.0.....предизвикан со козметички сретства L25.1.....со лекови во контакт со кожата L25.2.....со бои L25.3.....со други хемиски продукти L25.4.....со храна во допир со кожата L25.5.....со растенија освен со храна L25.8.....со други агенси L25.9.....неозначена причина		Како во L23 и L24
L50.-	УРТИКАРИЈА L50.6.....контактна уртикарија	Латекс (природна гума) Прехрамбени продукти (брашна, овошје, зеленчуци итн.) Кожа од животни итн.	Работа во здравството Производство на храна и прехрамбени продукти Земјоделство Земјоделство и сточарство Работа во лабораторија за животни
L58.-	РАДИОДЕРМАТИТИС L58.0.....акутен радиодерматитис L58.1.....хроничен радиодерматитис	Јонизирачко зрачење	Професии со експозиција на јонизирачко зрачење од машина со x-зраци, нуклеарни реактори и работа каде се вклучени радио-изотопи
L70.-	АКНИ L70.8.....други акни	Хлоракни: халогенизирани ароматични јагленоводороди (пр. полихлорирани бифенили PCBs) Други хемиски индицирани акни Асфалт, крезол, масла, масти, смоли, катран	Индустрија за производство на пестициди и хербициди, работа со кондензатори и трансформатори Индустрија за рафинирање на нафта, работа со асфалт

A.12 Болести на мускулоскелетниот систем и сврзното ткиво (M00-M99)

Многу мускулоскелетни заболувања може да бидат директно поврзани со работата. Поради големиот број на фактори кои влијаат на појавата, развојот и прогнозата на овие болести, често е многу тешко да се процени точниот удел на влијанието на работата. Класификација на повредите на вратот, рамената и долниот дел на грбот, кои се поврзани со работата, е тешко да се направи пред се поради недоволното искуство. Наглите и повторувачки движења на зглобните делови на горните екстремитети може да предизвикаат болести што се внесени во извештаите во многу земји, иако е тешко да се постави нивната етиолошка дијагноза. Инциденцата на тендосиновитис на раката и зглобот е висока во многу професии. Болката во горните екстремитети и други симптоми преовладуваат во работни задачи што вклучуваат повторувачки и најчесто не многу напорни движења, како што се користењето на модерната компјутеризирана работа, внесување на податоци или работа на каса во супермаркет.

Остеопорозата на карпалниот и регионот на лактот може да бидат предизвикани од механички вибрации и тие се исто така вклучени во извештаите на повеќето земји каде се води детална статистика на професионалната патологија.

Табела 17. Шифри со кои се кодираат професионалните болести на мускулоскелетниот систем и сврзното ткиво

Шифра	ЗАБОЛУВАЊЕ	ИЗЛОЖЕНОСТ	Професија/Индустија
M65.-	СИНОВИТИС И ТЕНДОСИНОВИТИС M65.4.....апсцес на обвивката на тетивата, шепа	Повторувачки движења, силни напрегања и екстремни положби на зглобот. Особено ризична е комбинација од овие движења.	Работа што вклучува повторувачки движења, силни напрегања и екстремни положби на зглобот пр.месна и рибо-преработувачка индустрија, градежништво и столарство, склопување на електрични уреди, текстилна индустрија
M70.-	МЕКОТКВИВНИ ЗАБОЛУВАЊА ПОРАДИ ПРЕКУМЕРНА УПОТРЕБА НА СИЛА И ПРИТИСОК M70.0.....хроничен крепитирачки синовитис на шепа и рачен зглоб M70.2.....бурзитис на олекранон M70.4.....препателарен бурзитис	Повторувачки движења, силни напрегања и екстремни положби на зглобот. Особено комбинација од овие ризик фактори. Пролонгиран притисок на регионот на лактот Пролонгирана клекната положба	Исто како претходно Поставување на паркети, покривање на подови
M77.-	ДРУГИ ЕНТЕЗОПАТИИ M77.0.....медијален епикондилитис M77.1.....латерален епикондилитис	Повторувачка работа со употреба на сила	Градежни работници, сидари, касапи, пакувачи и останата работа што вклучува повторувачки движења со употреба на сила

A.13 Болести на генитоуринарниот систем (N00-N99)

Некои хемикалии имаат токсичен ефект врз бубрезите. Во поново време постои сериозна загаженост поради можна поврзаност на стерилитетот на мажите и жените со работата, како и проблеми со бременоста исто така поврзани со работата. Тоа го актуелизира проблемот на репродуктивното здравје кај работничката популација. Сепак, се уште не постои доволно искуство за документирано докажување на овие проблеми и нивна дистинкција од оние со непрофесионална етиологија. Шифрирањето на професионалниот канцер на генитоуринарниот систем е приложен во делот A.2.

Табела 18. Шифри со кои се кодираат професионалните болести на генитоуринарниот систем

Шифра	заболување	изложеност	Професија/Индустрија
N14.-	ТУБУЛОИНТЕРСТИЦИЈАЛНИ И ТУБУЛАРНИ ПРОМЕНИ ПРЕДИЗВИКАНИ СО ТЕЖОК МЕТАЛ		
	N14.3.....нефропатија предизвикана со тешки метали	Тешки метали пр.кадмиум	Производство на боја и пигменти, производство на никел-кадмиум батерии, електрохемиски процеси, пластична (PVC) индустрија
	N14.4.....токсична нефропатија, неklasифицирана на друго место	Халогенизирани јагледороди т.е. Јагленотетрахлорид и трихлоретилен	Професии поврзани со изложување на раствори што содржат халогенизирани јагледороди

A.14 Симптоми, знаци и абнормални клинички лабораториски наоди кои не се класифицирани на друго место (R00-R99)

Поглавјето XVIII од МКБ-10 содржи симптоми, знаци, абнормални резултати од клинички или други истржувачки процедури и состојби дефинирани како болест. Состојбите дадени во ова поглавје се состојат од:

- a. случаи за кои не може да биде дадена поспецифична дијагноза и покрај испитувањето на сите факти поврзани со тој случај,
- b. почетни знаци и симптоми кои што се покажале краткотрајни и чија што причина не може да биде утврдена,
- c. провизорни дијагнози кај пациенти кои не се вратиле за понатамошни испитувања и медицинска нега,
- d. случаи упатени на друго место за испитување и третман пред поставување на конечната дијагноза
- e. случаи кај кои поточна дијагноза не е утврдена од било каква причина.

Очигледно, овие шифри не треба да се користат кога е можно да се даде поточна и поспецифична дијагноза. Но сепак, овие кодови се корисни во многу ситуации кои се појавуваат при набљудувањето на работниците и некои од нив може да бидат искористени во извештаите.

Табела 19. Шифри со кои се кодираат симптомите, знаците и абнормалните клинички лабораториски наоди кои не се класифицирани на друго место, а може да се поврзани со професионалните болести

Шифра	Симптом или знак
R04.-	Крварење од респираторните патишта R04.0.....епистакса R04.2.....хемоптизија
R05.-	Кашлица
R06.-	Ненормалности во дишењето R06.0.....диспнеа R06.2.....визинг
R09.-	Други симптоми и знаци што се однесуваат на циркулаторниот систем и респираторниот систем R09.0.....асфиксија R09.1.....плеврит
R10.-	Абнормална и карлична болка R10.4.....друга и неозначена абдоминална болка
R11-	Наузеа и vomitus
R17-	Неозначена жолтица

Шифра	Симптом или знак
R20.-	Нарушување на осетот на кожата R20.2.....парастезии на кожата
R21.-	Исип и други неспецифични кожни ерупции
R23.-	Други кожни промени R23.0.....цијаноза R23.3.....спонтани ехимози R23.4.....промени во кожна структура
R25.-	Ненормални, неволни движења R25.1.....тремор, неозначено R25.3.....фасцикулации
R27.-	Друг недостаток на координација R27.0.....атаксија, неозначено
R31.-	Неозначена хематурија
R34	Анурија и олигурија
R35	Полиурија
R40	Сомноленција, ступор и кома
R42	Вртоглавица и несвестица
R43.-	Нарушување на мирисот и вкусот R43.0.....аносмија R43.1.....паросмија
R44.-	Други симптоми и знаци што се однесуваат на сетилата и перцепциите во целина R44.3.....халуцинации, неозначено
R50.-	Треска од непознато потекло R50.9.....треска неозначено
R51	Главоболка
R53	Нелагодност и замор
R55	Синкопа и колапс
R68.-	Други општи симптоми и знаци R68.8.....други означени општи симптоми и знаци
R70-R79	Абнормални наоди на крвта , без дијагноза

Б. Повреди на работа – професионален трауматизам

Постојат повеќе различни дефиниции за несреќи и повреди на работа. Меѓународната организација на трудот во Резолуцијата за статистичка обработка на повредите на работа, кои се последица на несреќите на работа од 1998 година, ги дава следниве дефиниции:

- *несреќа на работна*: неочекуван и непланиран настан, вклучувајќи и акт на насилство, кој е поврзан со работата и предизвикува повреда, болест или смрт на работникот;
- *несреќа на работна*: несреќа која се случува на вообичаениот пат при доаѓање или враќање од работа, при професионална обука и други вообичаени активности што се поврзани со работата, а за кои е потребно патување;
- *повреда на работна*: повреда, болест или смрт на работникот што е последица на несреќа на работа;
- *неспоособност за работна*: неспособност на работникот што бил повреден да ги извршува нормалните работни задачи кои ги извршувал пред повредата.

Врз основа на овие основни дефиниции, произлегува дека кај повредите на работа станува збор за неочекуван настан при кој надворешните фактори што се во непосредна врска со производниот процес предизвикуваат оштетување на интегритетот на организмот на работникот.

Според Законот за пензиско и инвалидско осигурување на Република Македонија, под повреда на работа се подразбира повреда која е предизвикана од непосредно и краткотрајно механичко, физичко или хемиско дејство, како и повреда која е причинета со нагли промени во положбата на телото, ненадејно оптоварување на телото или со други промени на физиолошката состојба на организмот, ако таквата повреда причински е поврзана со вршењето на работите на работното место.

Како повреда на работа според овој Закон се смета и заболување на работникот што настанало непосредно и како исклучителна последица на некој несреќен случај или од виша сила за време на вршење на работата или во врска со неа. Во оваа категорија спаѓаат акутните труења на работа, пред се, поради фактот дека настануваат како последица на непосредно и краткотрајно дејство на хемискиот штетен фактор од работната средина.

Под повреда на работа се подразбира и повреда која настанала на редовниот и вообичаен пат од местото на живеење до работа и обратно, на службен пат, како и во други услови што се поврзани со доаѓањето на работа или користењето право на професионална рехабилитација.

Значајно е да се истакне дека како повреда на работа се смета и повредата што ќе ја претрпат здравствените работници со високо образование кои стекнуваат работно искуство за полагање на стручен испит, како и лицата кои во согласност со важечките прописи се упатени на школување во странство.

Повредите се јавуваат како резултат на краткотрајно и непосредно влијание на одредена енергија врз телото на човекот или на некој негов дел. Повреди може да предизвикаат кинетичката енергија, електричната и топлинската енергија и енергијата на јонизирачкото и нејонизирачкото зрачење.

Повредите што се последица од дејството на *кинетицката енергија* најчесто се предизвикани од видот на работните операции и карактеристиките на машините и алатите што ги користат работниците во текот на работата.

Во оваа група повреди спаѓаат:

- повреди предизвикани од исфрлање или паѓање на одредени делови на машините во правец на работниците и
- повреди предизвикани од паѓање на работниците од повисоко на пониско ниво или лизгање и сопнување на исто ниво на движење.

Повредите од електрична енергија се предизвикани или од *електрична енергија со висок напон* или од статичкиот електрицитет, што може да предизвика искрење, а со тоа и експлозија на одредени запаливи гасови.

Кога станува збор за повредите предизвикани од *топлинската енергија*, треба да се истакне дека многу се почести повредите предизвикани од дејство на високи температури отколку од ниски температури.

Високите температури предизвикуваат изгореници поради контакт со топли предмети, течности или гасови, а ниските температури предизвикуваат смрзнување на одделни, најчесто терминални делови на телото.

Причини што ги предизвикуваат повредите на работата

Под причини се подразбираат различни фактори што се меѓусебно поврзани и доведуваат до повреда на работа. Според начинот на кој тие учествуваат во појавата на професионалниот трауматизам, тие се делат на:

Нејосредни (директни) фактори

- небезбедни или несоодветни работни постапки,
- небезбедни услови за работа,
- неисправни машини,
- нарушување на нормалниот технолошки процес (тесно грло),
- неисправност на рачните алати,
- неисправна електрична инсталација,
- неисправно изградени работни површини,
- несоодветни микроклиматски услови, осветлување, бучава,
- несоодветни транспортни комуникации,
- неносење на лични заштитни средства.

Придонесувачки (индиректни) фактори

- фактори поврзани со повредениот работник:
  - психофизички карактеристики на работникот - ментални реакции, концентрација, внимание, емоционална стабилност, координација, мотивираност...,
  - физички статус – замор и премор, оштетување на слухот, видот, хронични болести, акутни влошувања на здравствената состојба...
- фактори поврзани со работниот колектив:
  - интерперсонални односи,
  - оптоварување и стрес на работа,
  - лоша организација на работата и др.

Класификација на повредите

Постојат повеќе класификации на повредите на работа што се однесуваат на различни аспекти на повредувањето и тоа:

Класификација според начинот на настанување

- паѓање или лизгање на работникот,
- нефизиолошко оптоварување или несоодветно придвижување на телото или дел од телото,
- паѓање на предмети и делови од машини или алат,
- изложување или допир со извор на топлинска енергија,
- изложување или допир со извор на електрична струја,
- изложување на јонизирачко и нејонизирачко зрачење.

Класификација според типот на повреда

- површински повреди и отворени рани,
- скршеници,
- дислокации, шинувања и истегнувања,
- трауматски ампутации,
- изгореници, корозии (хемиски изгореници), изгореници од водена пара и смрзнувања,
- акутни труења вклучувајќи ги и каснувањата од отровни животни,
- оштетување со навлегување на надворешни тела во човековиот организам, контузии и нагмечувања,
- површински повреди (лацерации, исеченици и сл.),
- акутни труења.

Класификација според локализацијата на повредиите

- повреди на главата и вратот,
- повреди на грбот, рбетниот столб и рбетниот мозок,
- повреди на трупот и внатрешните органи,
- повреди на екстремитетите,
- мултипна локализација на повредите на повеќе различни делови на телото.

Класификација според изворот за повредување

- машини (погонски машини или генератори, машини за обработка на метали, дрво, земјоделски машини, машини за сечење, ковање, стругови, глодалки, брусилки и др.),
- средства за транспорт и за вертикален пренос (кранови, дигалки, транспортни средства во рудниците, во индустриските објекти, патнички превозни средства, воздухоплови и др.),
- останати сретства (садови под притисок, печки, ложишта, разладни уреди, електрични инсталации, електрични машини и алати, скалила и подвижни рампи, скелиња, платформи и др.),
- материјали, супстанции и зрачење (експлозивни – прашини, гасови, пари, хемиски експлозивни производи, зрачење – јонизирачко и нејонизирачко),
- работна средина (надворешна – атмосферски услови, внатрешна – оградени простории, откопи во земјата, тунели и др.),
- останати причини (пр. животни или животински делови).

Класификација на повредиите според МКБ-10

Класификацијата на повредите на работа според МКБ-10 се врши со примена на поглавјето XIX од оваа класификација. Ова поглавје се однесува на сите повреди, труења и други состојби предизвикани од надворешни причини, независно од нивната етиологија (професионални и/или непрофесионални). Во ова поглавје се употребуваат „S“ категориите за кодирање на различни типови на повреди според нивната локализација на телото (поединечна регија) и „T“ категориите со кои се покриваат повредите на повеќе или на неспецифицирани делови на телото. Со „T“ категориите се кодираат и акутните труења, како и други неспецифицирани ефекти предизвикани од надворешни причини или други компликации и последици на повредите.

Треба да се истакне дека шифрите од поглавјето XIX, особено оние помеѓу T20-T78 во основа вклучуваат информации за изложеност (високи и ниски температури, лекови или токсични ефекти на хемиски супстанции). Но, иако овие шифри укажуваат на изложеноста, а не на последиците од таа изложеност, тие се користат за шифрирање на акутните труења и одредени други последици предизвикани од надворешни причини, како што се изгорениците, смрзувањата и слично.

Шифрите од ова поглавје не укажуваат на етиологијата на настанување на повредата (професионална/непрофесионална), па поради тоа се пристапува кон понатамошното класифицирање на начинот и местото каде таа настанала и тоа со примена на XX поглавје од МКБ-10. На тој начин се обезбедува целосно покривање на карактеристиките на повредите кои се значајни за професионалната патологија.

Табела 20. Шифри со кои се кодираат повредите и труењата предизвикани од надворешни причини

Шифра	Ефект	
S00-S09	Површни повреди на телото	
S00	Површни повреди на главата	
	S00.0	Површни повреди на скалпот
	S00.1	Контузија на очниот капак и периорбиталната регија
	S00.2	Други површни повреди на очниот капак и периорбиталната регија
	S00.3	Површна повреда на носот
	S00.4	Површна повреда на увото
	S00.5	Површна повреда на усната и усната шуплина
	S00.7	Мултипни површни повреди на главата
	S00.8	Површна повреда на други делови на главата
	S00.9	Површна повреда на главата, неспецифициран дел
S01	Отворени повреди на главата	
	S01.0	Отворена рана на скалпот
	S01.1	Отворена рана на очниот капак и периокуларната регија
	S01.2	Отворена рана на носот
	S01.3	Отворена рана на увото
	S01.4	Отворена рана на образот и темпомандибуларната област
	S01.5	Отворена рана на усната и усната шуплина
	S01.7	Мултипна отворена рана на главата
	S01.8	Отворена рана на други делови на главата
	S01.9	Отворена рана на главата, неспецифициран дел

Шифра	Ефект
S02	Фрактури на черепот и лицевите коски
	S02.0 Ф-ра на сводот на черепот
	S02.1 Ф-ра на базата на черепот
	S02.2 Фрактура на назалните коски
	S02.3 Ф-ра на орбиталната дупка
	S02.4 Ф-ра на зигоматичната и максиларната коска
	S02.5 Ф-ра на заб
	S02.6 Ф-ра на мандибулата
	S02.7 Мултипни ф-ри на черепот и лицевите коски
	S02.8 Ф-ри на други коски на черепот и други лицеви коски
	S02.9 Ф-ри на черепот и лицевите коски, неспецифицирани
S03	Дислокација, истегнување и напрегнување на зглобовите и лигаментите на главата
	S03.0 Дислокација на вилицата
	S03.1 Дислокација на картилагинозниот септум на носот
	S03.2 Дислокација на заб
	S03.3 Дислокација на други и неспецифицирани делови од главата
	S03.4 Исчашување/навинување на вилицата
	S03.5 Исчашување/навинување на зглобовите и лигаментите на други неспецифицирани делови на главата
S04	Повреди на кранијалните нерви
	S04.0 Повреда на очниот нерв
	S04.1 Повреда на окуломоторниот нерв
	S04.2 Повреда на трохлеарниот нерв
	S04.3 Повреда на тригеминалниот нерв
	S04.4 Повреда на абдуцентниот нерв
	S04.5 Повреда на фацијалниот нерв
	S04.6 Повреда на акустичниот нерв
	S04.7 Повреда на акцесорниот нерв
	S04.8 Повреда на други кранијални нерви
	S04.9 Повреда на неспецифициран кранијален нерв

Шифра	Ефект		
S05	Повреда на очите и орбитата		
	S05.0	Повреда на конјунктивата и корнеална абразија без присуство на страно тело	
	S05.1	Контузија на очното јаболко и орбиталното ткиво	
	S05.2	Окуларна лацерација и руптура со пролапс или губиток на интраокуларно ткиво	
	S05.3	Окуларна лацерација без пролапс или губиток на интраокуларно ткиво	
	S05.4	Пенетрирачка повреда во орбитата со или без страно тело	
	S05.5	Пенетрирачка повреда на очното јаболко со страно тело	
	S05.6	Пенетрирачка повреда на очното јаболко без страно тело	
	S05.7	Авулзија на окото	
	S05.8	Други повреди на окото и орбитата	
S05.9	Повреда на окото и орбитата, неспецифицирана		
S06	Интракранијална повреда		
	S06.0	Потрес на мозокот	
	S06.1	Травматски церебрален оток	
	S06.2	Дифузна повреда на мозокот	
	S06.3	Фокална повреда на мозокот	
	S06.4	Епидурална хеморагија	
	S06.5	Травматска субдурална хеморагија	
	S06.6	Травматска субарахноидална хеморагија	
	S06.7	Интракранијална повреда со продолжена кома	
	S06.8	Други интракранијални повреди	
S06.9	Интракранијална повреда, неспецифицирана		
S07	Здробувачки повреди на главата		
	S07.0	Здробувачка повреда на лицето	
	S07.1	Здробувачка повреда на черепот	
	S07.8	Здробувачка повреда на други делови на главата	
	S07.9	Здробувачка повреда на главата, неспецифициран дел	
S08	Травматска ампутација на дел од главата		
	S08.0	Авулзија на скалпот	
	S08.1	Травматска ампутација на уво	
	S08.8	Травматска ампутација на други делови на главата	
	S08.9	Травматска ампутација на неспецифициран дел на главата	
S09	Други неспецифицирани повреди на главата		
	S09.0	Повреда на крвни садови на главата, неспецифицирани на друго место	
	S09.1	Повреди на мускули и тетиви на главата	
	S09.2	Травматска повреда на ушното тапанче	
	S09.7	Мултипли повреди на главата	
	S09.8	Други специфицирани повреди на главата	
	S09.9	Неспецифицирани повреди на главата	

Шифра	Ефект
S10-S19	Повреди на вратот
S20-S29	Повреди на тораксот
S30-S39	Повреди на абдоменот, долниот дел на грбот, лумбалниот 'рбет и карлицата
S40-S49	Повреди на рамото и надлактицата
S50-S59	Повреди на лактот и подлактицата
S60-S69	Повреди на рачниот зглоб и шепата
S70-S79	Повреди на колкот и надколеницата
S80-S89	Повреди на коленото и подколеницата
S90-S99	Повреди на глуждот и стопалото
T00-T07	Повреди на повеќе делови на телото
T08-T14	Повреди на неспецифицирани делови на трупот, нозете или друг дел на телото
T15-T19	Ефекти на страни тела кои навлегуваат во телото преку природните отвори
T20-T32	Изгореници
T33-T35	Смрзнатини
T36-T50	Труење од лекови, медикаменти и биолошки супстанции
T51.-	Токсично дејство од алкохол T51.0.....од етанол T51.1.....од метанол T51.2.....од 2-пропанол T51.3.....од фузелно масло (амил-,бутил-,пропил-алкохол) T51.8.....други алкохоли
T52.-	Токсично дејство од органски растворувачи T52.0.....од деривати на петролејот T52.1.....од бензен T52.2.....од хомолози на бензен T52.3.....од гликоли T52.4.....од кетони T52.5.....од други органски растворувачи
T53.-	Токсично дејство од халогени деривати на алифатични и ароматични јаглеродороди T53.0.....од јаглероден тетрахлорид T53.1.....хлороформ T53.2.....трихлоретилен T53.3.....тетрахлоретилен T53.4.....дихлорометан T53.5.....хлорофлуоројаглероди T53.6.....други халогени деривати на алифатични јаглеродороди T53.7.....други халогени деривати на ароматични јаглеродороди
T54.-	Токсично дејство од корозивни супстанции T54.0.....од фенол и фенолски хомолози T54.1.....од други корозивни органски соединенија T54.2.....од корозивни киселини и соединенија слични на киселините T54.3.....од корозивни бази и соединенија слични на базите
T55	Токсично дејство од сапуни и детергенти

Шифра	Ефект
T56.-	Токсично дејство од метали T56.0.....од олово и негови соединенија T56.1.....од жива и нејзини соединенија T56.2.....од хром и негови соединенија T56.3.....од кадмиум и негови соединенија T56.4.....од бакар и негови соединенија T56.5.....од цинк и негови соединенија T56.6.....од калај и негови соединенија T56.7.....од берилиум и негови соединенија T56.8.....од други метали
T57.-	Токсичен ефект од други аноргански супстанции T57.0.....од арсен и негови соединенија T57.1.....од фосфор и негови соединенија T57.2.....од манган и негови соединенија T57.3.....од водороден цијанид T57.8.....од други означени неоргански соединенија
T58	Токсичен ефект од јаглероден моноксид
T59.-	Токсичен ефект од други гасови, чад и пареи T59.0.....од азотни оксиди T59.1.....од сулфур диоксид T59.2.....од формалдехид T59.3.....од гас што предизвикува солзење T59.4.....од хлорен гас T59.5.....од флуорен гас и водороден флуорид T59.6.....од водороден сулфид T59.7.....од јаглероден диоксид T59.8.....од други означени гасови, чад и пареи
T60.-	Токсичен ефект од пестициди T60.0.....од органофосфорни и карбаматни инсектициди T60.1.....од халогенирани инсектициди T60.2.....од други инсектициди T60.3.....од хербициди и фунгициди T60.4.....од родентициди T60.8.....од други пестициди
T65.-	Токсичен ефект од други неозначени супстанции T65.0.....од цијаниди T65.1.....од стрихнин и неговите соли T65.2.....од тутун и никотин T65.3.....од нитро и аминоксидни деривати на бензенот и неговите хомолози T65.4.....од јаглерод дисулфид T65.5.....од нитроглицерин и други нитро киселини и естери T65.6.....од бои и вапсила, неклассифицирани на друго место T65.7.....од други означени супстанции
T66-T78	Други и неспецифицирани ефекти од надворешни причини
T66	Неозначени ефекти од зрачење
T67	Ефекти од топлина и светлина

Шифра	Ефект
	T68 Хипотермија
	T69 Други ефекти од ниска температура
	T70 Ефекти од воздушен и воден притисок
	T71 Асфиксија
	T73.- Ефекти од други нарушувања T73.2.....изнемоштеност поради напор T73.3.....изнемоштеност поради прекумерен напор
	T74.- T74.0 Запоставување или напуштање T74.1 Физичка злоупотреба T74.2 Сексуална злоупотреба T74.3 Психолошка злоупотреба T74.8 Други синдроми на малтретирање T74.9 Синдром на малтретирање, неспецифициран
	T75.- Ефекти од други надворешни причини T75.2.....од вибрација T75.4.....од електричен удар
	T78.- Несакани ефекти, неклассифицирани на друго место T78.2.....анафилактичен шок, неозначено T78.4.....алергија, неозначено
T79	Рани компликации од повредите (пр. воздушна или масна емболија, трауматски шок, крвање, пост-трауматска инфекција)
T80-T88	Компликации на хируршки и медицински интервенции, неклассифицирани на друго место (пр. компликации од инфузија или трансфузија, АВО или Rh инкомпатибилност, анафилактички шок и др.)
T90-T98	Последици од повреди, труења и други надворешни причини (секвели на болестите класифицирана со S00-T88).

Б.1. Надворешни причини за морбидитет и морталитет (V01-Y98)

За утврдување на професионалниот карактер на заболувањето и/или повредата особено е значајно да се утврди надворешната причина поради која тие настанале. Поглавјето XX од МКБ-10 (V01-Y98) ја содржи класификацијата на надворешните влијанија и околности како причина за повреда, труење и други штетни влијанија. Намерата е, таму каде што се употребува основна шифра од поглавјето XIX, дополнително да се користат и шифрите од ова поглавје. На тој начин се укажува на причинскиот фактор, а во светло на ова упатство се дава можност за утврдување (шифрирање) на професионалниот карактер на повредата или труењето, како и на останатите обележја значајни за идентификација на условите под кои тие настанале. Листата на овие шифри е дадена подолу.

Табела 21. Шифри со кои се кодираат надворешните причини на морбидитетот и морталитетот

Шифра	НАДВОРЕШНА ПРИЧИНА	
V01-X59	Несреќи	
	V01-V09	Пешак повреден во сообраќајна несреќа
	V10-V19	Велосипедист повреден во сообраќајна несреќа
	V20-V29	Моторциклист повреден во сообраќајна несреќа
	V30-V39	Патник во возило на три тркала, повреден во сообраќајна несреќа
	V40-V49	Патник во кола, повреден во сообраќајна несреќа
	V50-V59	Патник во pick-up возило или ван, повреден во сообраќајна несреќа
	V60-V69	Патник во тешко транспортно возило, повреден во сообраќајна несреќа
	V70-V79	Патник во автобус, повреден во сообраќајна несреќа
	V80-V89	Друга копнена сообраќајна несреќа
	V90-V94	Сообраќајна несреќа на вода
	V95-V97	Воздушна сообраќајна несреќа
	V98-V99	Друга, неспецифицирана сообраќајна несреќа

Шифра	НАДВОРЕШНА ПРИЧИНА		
W00-X59 Други надворешни причини на акциденталните повреди	W00-W19	Паѓања	
	W20-W49	Изложеност на нежива механичка сила	
		W42	Изложеност на бучава
		W43	Изложеност на вибрации
	W50-W64	Изложеност на механичка сила со хумано потекло	
	W65-W74	Акцидентално давење и потопување	
	W75-W84	Други акцидентални ризици за дишењето	
	W85-W99	Изложеност на електрична струја, зрачење и екстремна амбиентална температура и притисок	
		W88	Изложеност на јонизирачко зрачење
		W89	Изложеност на видлива и ултравиолетова светлина создадена од човекот
		W90	Изложеност на друго нејонизирачко зрачење
		W91	Изложеност на неозначен тип на зрачење
	X00-X09	Изложеност на чад, оган и пламен	
	X10-X19	Контакт со топлина и топли предмети	
	X20-X29	Контакт со отровни животни и растенија	
	X30-X39	Изложеност на природни сили (топлина, сонце, земјотрес, лавина...)	
	X40-X49	Акцидентално труење поради изложеност на штетни супстанции	
		X45	Ненамерно труење со и поради изложеност на алкохол
		X46	Ненамерно труење со и поради изложеност на органски растворувачи и халогени јаглороди и нивните соединенија
X47		Ненамерно труење со и поради изложеност на други гасови и испарување	
X48		Ненамерно труење со и поради изложеност на пестициди	
X49		Ненамерно труење со и поради изложеност на други и на неозначени хемиски и штетни супстанции	
X60-X84	Намерно самоповредување - <i>(не е во врска со професионалната патиологија, з.а.)</i>		
X85-Y09	Напад <i>(физичко насилство на работно место, з.а.)</i>		
Y10-Y34	Настан без одредена намера		
Y35-Y36	Интервенции предвидени/дозволен со закон и учество во воени операции		
Y40-Y84	Компликации од медицинска и хируршка интервенција		
Y85-Y89	Последица од надворешната причина за болест/повреда/смрт		
Y90-Y98	Дополнителни фактори што се во врска со надворешните причини за болест/повреда/смрт, неклассифицирани на друго место		
	Y96	Состојба во врска со работата	

Во поглавјето Y40 – Y89 се класифицирани компликациите од медицинските и хируршките интервенции, како и последиците од надворешната причина за болест, повреда и смрт. Иако се чини дека овие шифри се неприменливи кога станува збор за повреда при работа, треба да се истакне дека според меѓународно признаената дефиниција под повреда на работа со

смртен исход се смета секој смртен случај кој настанал поради причини кои се во директна и/или индиректна врска со повредата на работа, а се случиле во рок од една година по повредувањето. Оттука и компликациите од медицинските/хируршки интервенции кои се однесуваат на повредите на работа и/или нивните последици врз здравјето на повредениот работник се смета дека се со професионален карактер.

Б.2. Утврдување на место за настанување на повредата

Следните шифри се користат како дополнителна посебна категорија и дополнување на МКБ-10 категориите шифрирани со кодовите W00-Y34. Нивната употреба има за цел да го дефинира местото каде се случила повредата.

Табела 22. Шифри за кодирање на местото каде се случила повредата

0	Во домот	<ul style="list-style-type: none"> • Стан • Куќа • Придружни простории на куќата • Куќен двор и градина • Базен во состав на куќата/градината • Куќа за одмор
1	Установи за сместување	<ul style="list-style-type: none"> • Дом за деца без родители • Интернати • Хоспис • Домови за стари лица • Пензионерски домови • Затвори
2	Училишта, факултети и други јавни простори	<ul style="list-style-type: none"> • училници и други простории во училиштата • цркви • кино-простории • клубови • дискотеки • судови • галерии • музеи • факултети • библиотеки • градинки • театри • пошти • други јавни простори
3	Спортски објекти и простори	<ul style="list-style-type: none"> • Игралшта за тренинг и игра на отворени и затворени терени (фудбал, кошарка, атлетика, гимнастика, хокеј, пливање, тенис...)
4	Улица и автопат	<ul style="list-style-type: none"> • Улица • Пруга • Тротоар • Патека за велосипедисти

5	Простор за сервисни услуги	<ul style="list-style-type: none"> • Банки • Кафулиња • Ресторани • Аеродром, автобуски/железнички станици • Јавни гаражи • Бензински станици • Хотели • Пазари • Згради на јавни установи • Радио-телевизиски објекти • Продавници, супермаркети • Магацини
6	Индустриски и други градежни простори	<ul style="list-style-type: none"> • Градилишта • Фабрики (згради, придружни простории) • Индустриски дворови • Рудници • Работилници
7	Фарми	<ul style="list-style-type: none"> • Згради и објекти • Земјоделско обработливо земјиште • Објекти за одгледување на животни
8	Други специфицирани простори	<ul style="list-style-type: none"> • Плажи • Паркови • Кампови • Зоолошки градини • Паркиралишта • Напуштени/запуштени куќи • Пристаништа • Шуми • Планини • Езера • Канали • Реки • Мостови
9	Неспецифицирани простори	

Иако шифрите прикажани во горната табела на прв поглед асоцираат на места кои не се поврзани со професионална активност, треба да се истакне дека секоја од погоре наведените шифри може да биде поврзана со локација каде што потенцијално може да се случи и повреда на работа. Затоа, овие шифри задолжително треба да се употребуваат со шифрата/кодот со кој се идентификува активноста при која се случила повредата, што е дополнително објаснето подолу.

Б.3. Утврдување на видот на активноста при која се случила повредата

Идентификацијата на местото каде се случила повредата сама по себе не укажува на професионалниот карактер на повредата. Повреда на работа може да се случи секаде каде се обавува професионална активност. Така, таа може да се случи и на плажа, во зоолошка градина, во шума, во болница или во банка, но треба да станува збор за работник кој обавува професионална работа во просториите на овие објекти. Според нашето законодавство, под повреда на работа се подразбира и повреда која може да се случи на вообичаениот пат

за доаѓање или при враќање на работа. Според тоа, повреда на работа може да се случи и доколку работникот се движи по тротоар, вози приватно возило или е патник во јавниот патен сообраќај. Тоа значи дека во однос на местото каде се случила несреќата постојат многу модалитети со кои тоа може да биде поврзано, а повредата класифицирана како повреда на работа. Меѓутоа, клучен елемент за утврдување на професионалниот карактер на повредата е видот на активност која се обавувала на погоре споменатите места каде се случила повредата. Овие активности се кодирани исто така во поглавјето XX и тоа под насловот – кодови на активност.

Кодовите за активност се употребуваат како засебни варијабли кои се додаваат кон основните категории V01 – Y36.

Табела 23. Шифри со кои се кодира видот на активност при која што се случила повредата

0	За време на спортски активности
1	За време на активности во слободното време
2	За време на работа при што се остварува добивка и тоа: <ul style="list-style-type: none"> • За време на обавување на платена професионална работа • За време на транспортот до работа и враќање дома • Работа за плата, бонус или друг вид на работа при што се остварува добивка
3	За време на друг вид на работа – домашни обврски
4	За време на одмор, спиење, јадење или други витални активности, лична хигиена
	За време на други специфицирани активности
9	За време на неспецифицирани активности

Како што се гледа од погоре прикажаната табела, за идентификација на професионалниот карактер се користи само кодот 2, со кој се шифрира настанувањето на повреда за време на обавување на платена работа т.е. работа за која повреденото лице/работник остварува приход. Со овој код се шифрираат и повредите кои настанале на патот до местото каде се обавува работата и назад.

В. Фактори кои што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствени установи (Z00-Z99)

Поглавието XXI од МКБ-10 (Z00-Z99) содржи шифри за случаите кога околностите кои не се болест, повреда или надворешна причина и се класифицираат во категориите A00-Y89, а претставуваат одреден проблем за пациентот/работник. Тоа може да се случи во два најчесто забележителни случаи и тоа:

- кога лицето/работникот не е болно, но прима одредена здравствена услуга пр. при давање на крв, примање на профилатичка вакцина или советување за одредена болест/состојба.
- кога лицето/работникот е изложено на одредени влијанија кои можат да го загрозат неговото здравје, но не постојат знаци за болест.

Пример за вакви состојби е учество на лицата/работниците во популационен скрининг за откривање на рани знаци на болест во нивната предклиничка фаза, превентивни медицински прегледи со цел за вработување или во тек на работа и сл.

Некои од овие кодови се актуелни во обезбедувањето на задолжителната здравствена заштита на работниците и следење на обемот и видот на активности во здравствениот систем кои се поврзани со очекуваната/можна професионална патологија. Тие состојби се прикажани во Табела 24.

Табела 24. Фактори што влијаат на здравствената состојба и контакт со здравствените установи

Шифра	Фактор		Забелешка
Z02.-	Преглед и контакт за административни цели		
	Z02.1	преглед за вработување	Забелешка Го исклучува Z10.0
Z03.-	Медицинска опсервација и евалуација за претпоставена болест и состојба		
Z04.-	Преглед и опсервација поради други причини		
	Z04.2	по несреќа на работа	
	Z04.8	поради други неозначени причини	
Z10.-	Рутинска проверка на општа здравствена на определена субпопулација		Забелешка Го исклучува Z02.1
	Z10.0	здравствен преглед за утврдување на професионалното здравје	
Z57.-	Професионална изложеност на ризични фактори		Овие шифри треба да се користат кога причината да се контактира здравствениот персонал била професионалната изложеност, но после испитувањата нема да биде потврдена болест или штетни ефекти врз здравјето
	Z57.0	на бучава	
	Z57.1	на зрачење	
	Z57.2	на прашина	
	Z57.3	на други загадувачи на воздухот	
	Z57.4	на токсични агенси во земјоделството	
	Z57.5	на токсични агенси во други индустрии	
	Z57.6	на екстремна температура	
	Z57.7	на вибрација	
	Z57.8	на други ризични фактори	
Z57.9	на неозначен ризичен фактор		
Z71.-	Лица што контактираат со здравствените служби за други совети и медицински совети неklasифицирани на друго место		Советувања во корист на професионалното здравје
	Z71.8	друго означено советување	

Литература

1. WHO [Internet]. Geneva: Strengthening of Health Surveillance of Working Populations. The Use of International Statistical Classification of Diseases (ICD-10) in Occupational Health; 1998 [cited 2015 October 10]. Available from: http://www.who.int/occupational_health/publications/en/oehicd1098.pdf
2. Karjalainen A. WHO [Internet]. International Statistical Classification of Diseases and Related health problems (ICD -10) in Occupational Health; 1999 [cited 2015 october 10]. Available from: http://www.who.int/occupational_health/publications/en/oehicd10.pdf?ua=1
3. ILO [Internet]. An ILO code of practice. Geneva: Recording and notification of occupational accidents and diseases; 1996 [cited 2015 October 10]. Available from: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_protect/@protrav/@safework/documents/normativeinstrument/wcms_107800.pdf
4. European Commission. Eurostat [Internet], Luxembourg: European Statistics on Accident at Work; 2013 [Cited 2015 October 10]. Available from: <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3888793/5850901/KS-RA-12-002-EN.PDF/96c2040e-6dc6-4cfc-9991-7465d160ff97?version=1.0>
5. Службен Весник на Република Македонија [Интернет]. Скопје: Службен Весник на Република Македонија бр. 88/2004. Правилник за Листата на професионални болести; 2004 [цитирано 20015, Октомври 10] . Достапно на: <http://www.slvesnik.com.mk/Issues/BE7D39B09AE13C4A9F40014F2CAD7927.pdf>
6. Стикова Е. Медицина на труд. Скопје: УКИМ, Медицински факултет; 2012.

Анекс бр. 1.

Извадок од Правилник за Листата на професионални болести

Со Правилникот за листата на професионални болести (Сл. Весник на РМ бр. 88/2004) се утврдува листата на болести што се сметаат како професионални болести, како и условите и критериумите за нивно признавање.

Според овој правилник, како професионални болести во Република Македонија може да бидат признаени следните 107 болести:

Реден број	Број во Листата на проф. болести	Име на професионалната болест
Заболувања предизвикани од следниве хемиски агенси		
1.	100	Акрилонитрил
2.	101	Арсен или негови соединенија
3.	102	Берилиум (глуциниум) или негови соединенија
4.	103.01	Јаглен моноксид
5.	103.02	Јагленоксихлорид
6.	104.01	Хидроцијанидна киселина
7.	104.02	Цијаниди и нивнисоединенија
8.	104.03	Изоцијанати
9.	105	Кадмиумилинеговисоединенија
10	106	Хром или негови соединенија
11	107	Жива или нејзини соединенија
12	108	Манган или негови соединенија
13	109.01	Азотна киселина
14	109.02	Азотни оксиди
15	109.03	Амоњак
16	110	Никел или негови соединенија
17	111	Фосфор или негови соединенија
18	112	Олово или негови соединенија
19	113.01	Сулфурни оксиди
20	113.02	Сулфурна киселина
21	113.03	Јаглен дисулфид
22	114	Ванадиум или негови соединенија
23	115.01	Хлор
24	115.02	Бром
25	115.04	Јод
26	115.05	Флуор или негови соединенија
27	116.	Алифатични или ациклични јаглен водороди со потекло од петролеум (сива нафта) или пречистен петролеум (сиров бензин)
28	117	Халогени деривати на алифатичните јагленводороди
29	118	Бутил, метил и изопропил алкохол
30	119	Етилен гликол , диетилен гликол, 1,4- бутандиол и азотни деривати на гликоли и глицерол
31	120	Метил етер, етил етер, изопропил етер, винил етер, дихлороизопропил етер, гваиакол , метил етер и етил етер на етилен гликол

32	121	Ацетон, хлороацетон, бромацетон, хексафлуороацетон, метил етил кетон, метил п-бутил кетон, метил изобутил кетон, диацетон алкохол, мезитил оксид, 2- метилциклохексанон
33	122	Органофосфорни естри
34	123	Органски киселини
35	124	Формалдехид
36	125	Алифатични азотни деривати
37	126.01	Бензен или слични соединенија (сличните соединенија на бензенот се дефинирани со формулата C_nH_{2n-6})
38	126.02	Нафталин или слични соединенија (сличните соединенија на Нафталиноот се дефинирани со формулата : C_nH_{2n-12})
39	126.03	Винилбензен и дивинилбензен
40	127	Халогени деривати на ароматичните јагленоводороди
41	128.01	Феноли или слични соединенија или халогенирани деривати од нив
42	128.02	Нафтоли или слични соединенија или халогенирани деривати од нив
43	128.03	Халогенирани деривати на алкиларил оксидите
44	128.04	Халогенирани деривати на алкиларил сулфонатите
45	128.05	Бензокинони
46	129.01	Ароматични амини или ароматични хидразини или халогенирани, фенолни, нитрирани или сулфонирани деривати од нив
47	129.02	Алифатични амини и халогенирани деривати од нив
48	130.01	Нитратни деривати на ароматичните јагленоводороди
49	130.02	Нитратни деривати на фенолите или нивни слични соединенија
50	131	Антимон и негови соединенија
51	132	Естри на азотна киселина
52	133	Сулфур водород
	134	Енцефалопатии кои се резултат на органски растворувачи кои не влегуваат под другите заглавија
53	135	Полиневропатии како резултат на органски растворувачи кои не влегуваат под други заглавија
2. Кожни заболувања предизвикани од супстанции и агенси кои не се вклучени под други заглавија		
2.1. Кожни заболувања и кожни карциноми предизвикани од:		
54	201.1	Гар
55	201.2	Катран
56	201.3	Битумен
57	201.4	Смоли
58	201.5	Антрацен или негови соединенија
59	201.6	Минерални и други масла
60	201.7	Сиров парафин
61	201.8	Карбазол или негови соединенија
62	201.9	Придружни продукти од дестилацијата на јаглен
63	202	Професионални кожни заболувања предизвикани од супстанции, научно докажани како предизвикувачи на алергија или иритација, а не се вклучени во другите заглавија
3. Заболувања предизвикани од инхалација на супстанции и агенси кои не се вклучени под другите заглавија		
3.1. Заболувања на респираторниот систем и карциноми		

64	301.11	Силикоза
65	301.12	Силикоза комбинирана со белодробна туберкулоза
66	301.21	Азбестоза
67	301.22	Мезотелиом по инхалација на азбестна прашина
68	301.31	Пнеумокониози предизвикани од силикатна прашина
69	302	Компликација на азбестоза во форма на бронхијален карцином
70	303	Бронхопулмонални болести предизвикани од прашина на синтерирани метали
71	304.1	Екстринзичен алергиски алвеолитис
72	304.2	Белодробни заболувања предизвикани од инхалација на прашина и влакна од памук, лен, коноп, јута, сисал (растение за изработка на јажиња), багас (отпадоци ид шеќерна трска)
73	304.04	Респираторни заболувања предизвикани од инхалација на прашина од кобалт, калај, бариум и графит
74	304.05	Сидероза
75	305.01	Малигни заболувања на горниот респираторен тракт предизвикани од дрвна прашина
76	304.06	Алергиска астма предизвикана од инхалација на супстанции соодветно утврдени како предизвикувачи на алергија и поврзана со видот на работата
77	304.07	Алергиски ринитис предизвикан од инхалација на супстанции соодветно утврдени како предизвикувачи на алергија и поврзана со видот на работата
78	306	Фиброгени заболувања на плеврата, со респираторна рестрикција, предизвикани од азбест
79	307	Хроничен обструктивен бронхитис или емфизем кај рудари кои работат во подземни рудници за јаглен
80	308	Белодробен карцином по инхалација на азбестна прашина
81	309	Бронхопулмонални болести кои се предизвикани од прашина или испарувања од алуминиум или негови соединенија
82	310	Бронхопулмонални болести предизвикани од прашина од базни троски
		4. Инфективни и паразитарни болести
83	401	Инфективни и паразитарни болести што се пренесуваат на луѓето преку животни или остатоци од животни
84	402	Тетанус
85	403	Бруцелоза
86	404	Вирусен хепатит
87	405	Туберкулоза
88	406	Амебијаза
89	407	Други инфективни заболувања предизвикани при превенција на заболувања, здравствена заштита, домашна посета и други компаративни активности за кои е докажан ризикот од инфекција
		5. Заболувања предизвикани од следните физички агенси
90	502.01	Катаракта предизвикана од топлотна радијација
91	502.02	Конјунктивални болести по изложеност на ултравиолетово зрачење
92	503	Хипакузија или глувост предизвикана од бучава
93	504	Заболувања предизвикани од атмосферска компресија или декомпресија
94	505.01	Остеоарткуларни заболувања на шаките и зглобовите предизвикани од механички вибрации
95	505.2	Ангионевротски заболувања предизвикани од механички вибрации
96	506.10	Заболувања на периарткуларните сакуси како резултат на притисок
97	506.11	Препателарен и субпателарен бурситис

98	506.12	Олекранонски бурзитис
99	506.13	Бурзитис на рамо
100	506.21	Заболувања како резултат на прекумерен напор на тетивните обвивки
101	506.22	Заболувања како резултат на прекумерен напор на перитендинеумот
102	506.23	Заболувања како резултат на прекумерен напор на мускулните и тетивните припои
103	506.30	Лезии на менискусот кои што следат по подолги периоди на работа при потпирање на колена или во клечечка положба
104	506.4	Парализа на нервите како резултат на притисок
105	506.45	Синдром на капалниот тунел
106	507	Рударски нистагмус
107	508	Заболувања предизвикани од јонизирачко зрачење

